

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

«Пераемніка ня будзе»

Лукашэнка падводзіць вынікі 10-годзьдзя.

старонка 2

Пятро Ялімаў

Поп-рок-голас-2004.

старонка 2

Бізнэс на муляжах

Замест старога Менску — зона дзелавых кантактаў.

старонка 4

Чаго ад нас чакаюць жанкі

Хто мы і як харчумся.

старонкі 8, 15

КАМЭНТАРЫ

Чалавек, які зьмяніў сьвет

Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізка, яго самога і яго акружэньне апанавалі страх. Артыкул Аляксандра Фядуты.

Старонка 11.

ГУТАРКА

«Мы перамаглі племя мурынаў»

«У Беларусі людзі вымушаны карыстацца чужой мовай, нават ня ведаючы пра існаваньне моўнага шчасьця. Для гэтага і існуюць рок-гурты: яны дазваляюць нейкім чынам дакрычацца». Піт Паўлаў.

Старонка 12.

ПІЛЯЗОПІЯ

Няма Акудовіча, акрамя Акудовіча

Слышны філэзаф прэзэнтацыяй сваёй кнігі «Разбурыць Парыж» зруйнаваў ня толькі радзіму мысьляроў ды парфумы, а й традыцыйны правядзеньня імпрэзаў.

Старонка 14.

ЛАД ЖЫЦЬЦЯ

Прыпыняючы рэчаіснасьць

Адправілі мяне на курсы павышэньня кваліфікацыі. У адпаведную ўстанову мусяў зьездзіць грошку пазьней, чым звычайна на працу. І вось у гэце «грошку пазьней» зрабіў я дзіўнае для сябе адкрыцьцё. Калі большыня гараджан ужо колькі гадзін парыцца на сваіх працоўных месцах, іншая іх частка толькі ўстае зь лежкаў, каб выправіцца ў краму па «шмурдзяк». Калі ў першы дзень курсаў давалася пабачыць гэтыя бранатаў апухлыя здані, гэтых жывых мерцвякоў, што шамацелі да віна-гарэлачных прылаўкаў, падумалася — выпадковасьць. Аднак і на другі, і на трэці, і на дзясяты дзень познаранішня карціна не зьмянялася. Такая сабе абдзёншчына. Прадавачкі ж, як выглядае, даўно прызвычаліся да сваіх пастаянных кліентаў і, калі ў гуморы, разумеюць тых з паўсюва.

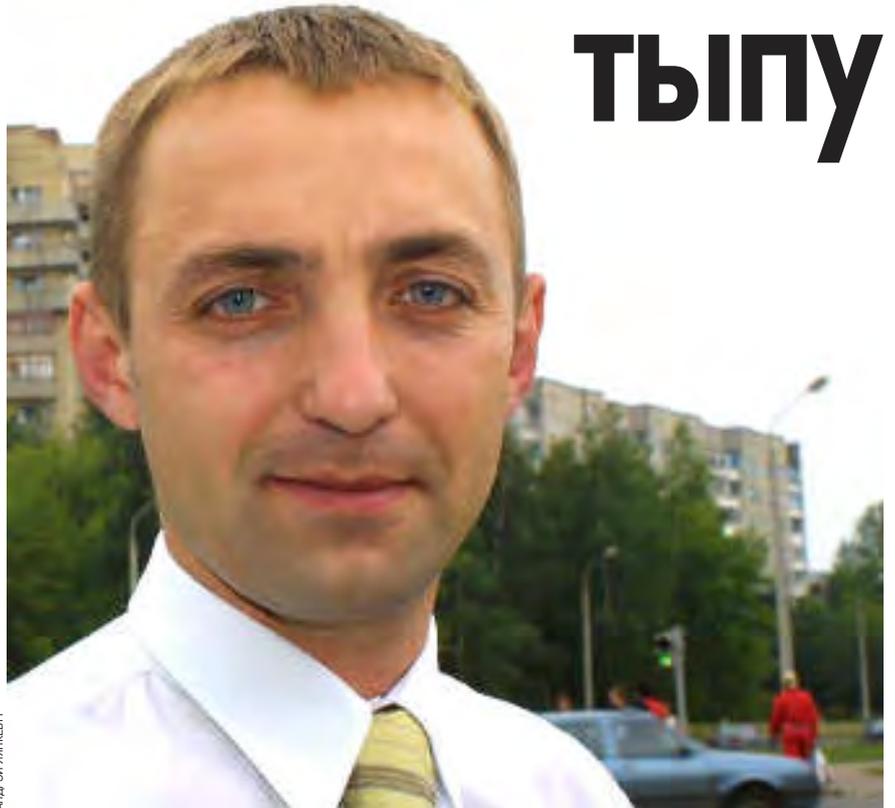
Працяг эсэ Сяргея

Балахонава на старонцы 8.

Палітык новага тыпу

Сяргей Салаш — прыроджаны палітык з афіцэрскай сям'і

Сяргей Салаш да 16 гадоў ня жыў у Беларусі, па-беларуску ведаў два словы — «цукеркі» і «запалкі». Нацыянальная сьвядомасьць у ім абудзілася, калі сям'я вярнулася ў Беларусь. Але 1 верасьня 1994 г., пасля прэзыдэнцкіх выбараў, страшна незадаволены іх вынікам, Сяргей даў сабе слова ўсё рабіць па-беларуску. І ў тэхнікуме на свае грошы выдаваў газэту накладам 30 асобнікаў. Салаш-палітык здзейсніў тое, што мільёны лічачь немагчымым. Калі на мясцовых выбарах 2003 г. у Печых, барысаўскім вайсковым гарадку, дзе палова выбарцаў — салдаты знакамітае вучэбкі (72-га аб'яднанага вучэбнага цэнтру), Салаша не зарэгістравалі як кандыдата, большасьць (!) выбарцаў прагаласавала супраць усіх! Салаш пэўны: будучыня за палітыкамі новага тыпу, якія трымаюць жывы кантакт з выбарцамі. Ягоньня словы падмацоўвае круты жыцьцёвы досвед. Проці палітыкаў з пакаленьня Салаша Лукашэнка — учораšní дзень. Новая гутарка з сэрыі «пакаленьне next». Старонка 3.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

ПАЛІТЫЧНЫ КАМЭНТАР

Рэфэрэндум сарваны

Напярэдадні 20 ліпеня ў «НН» трапілі дзьве незвычайна цікавыя навіны. Першая — у супрацоўніцкаў Савету Міністраў пад пагрозай зьвальнення зьбіраюць подпісы за падаўжэньне прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў да 10 гадоў. Стала таксама ведама, што дзіямі ў дзяржаўныя газэты прыйшоў матэрыял БелТА пра ініцыятыву працоўных калектываў аб правядзеньні рэфэрэндуму. Аднак праз гадзіну матэрыял быў адкліканы. Сьстэма рыхтуецца, дае ўвечкі інфармацыі, але ні 3-га, ні 20 ліпеня кампанія не стартвала. Гэтаму могуць быць толькі два тлумачэньні. Пра першае гавораць сацыялягі. Выбарцы больш чым скептычныя да ідэі трэцяга тэрміну і пажыцьцёвага прэзыдэнцтва.

«Ці прагаласуе народ за мяне ў 2006 годзе, гэта пытаньне», — прызнаўся А. Лукашэнка. А трэба ж не папярэва перамога на рэфэрэндуме, а чыстая. Яна б забясьпечыла інэрцыю на прэзыдэнцкіх выбарах і мінімізавала неабходнасьць зваротаў да на-

роду ў наступным дзесяцігодзьдзі. Як і бясконца ўвечкі інфармацыі, 4-гадзіны сэанс калектывнага гіпнозу на ўсіх тэлеканалах меў запэўніць: Лукашэнка — гэта непазьбежнасьць, трэці тэрмін — гэта непазьбежнасьць. Што б ні пыталіся журналісты, усё адно адказы будуць тая самыя, што краіна чула ад 1996 г., і збуджаны Ўрал Рамдракавіч будзе маўчыць за сьпінамі запрошаных. Шчоўкай ні шчоўкай, зьмірыцца мусова. Кіём гары не падапрэш.

Другое тлумачэньне. Пуўнасьці, якія час правядзеньня і фармулёўка пытаньня лукашэнкаўцам найвыгоднейшыя пры такой халоднасьці грамадства, у іх няма. І нічога новага, як выявілася з гаварыльні 20 ліпеня, прапанаваць краіне яны ня могуць.

Рэфэрэндум зрываюць занадта сьвядомыя грамадзяне, якія ня вераць у непазьбежнасьць. Нездарма асобныя палітыкі так ненавідзіць беларускае слова «сьвядомы».

Барыс Тумар

Улады ўжылі сілу проці іншадумцаў

Як толькі на плошчы Якуба Коласа зьбіралася гуртам хоць 20 чалавек, шэраг амоніцаў выцскала іх у двары. Усіх, хто ўзьнімаў лезунгі (у «Зуброў»: «Ачысьці свой розум!»), арыштоўвалі (фота — старонка 10). Затрымана 57 чалавек, у тым ліку Сяргей Скрабец, нягледзячы на допустаўку недатыкальнасьць. Дзясяткі даўнішніх арганізоўвалі затыры спачатку на прасяжце, а пасля на вуліцы Коласа, кудою дэманстранты скіраваліся да парку Бангалор. Так сілы бяспэкі імкнуліся сарваць сустрэчу дэпутатаў з групы «Рэспубліка» з выбарцамі 21 ліпеня.

Нягледзячы на гэта, на мітынг сышлося паўтары тысячы ўдзельнікаў. Жанчынам арганізатары дарылі кветкі. Марозіва ж, прывезенае для дзяцей, забралі амоніцаў. Канфіскоўвалі яны і «няправільныя» транспаранты. Кваліфікацыі й на павестраныя шарыкі, але іх адбіў Уладзімер Парфяновіч. Былі дэлегацыі з Бабурыўска, Жодзіна. Віцебскую дэлегацыю перахапілі ў Талачыне і сэдзілі з аўтобуса.

Прамоўцы асудзілі Лукашэнкава кіраваньне краінай і ідэю трэцяга тэрміну. У Парфяновіч параўнаў Канстытуцыю зь дзяўчынкай: «У 96-м яе згвалцілі адзін раз, а цяпер хочучы згвалціць зноў».

Вераніка Дзядок, Аркадзь Шанскі

ПЛЫНЬ СЬВЯДОМАСЬЦІ

«Пераемніка ня будзе»

«Зраднакаў, адшчапенцаў і ваўкоў у авечай скуры народ разглядзіць. Калі не разглядзіць, мы яму дапаможам» (пра свабодныя выбары і іншадумцаў).

«Пургурдэса ня знаю, знаць не хачу і яго нага дакладу не чытаў. Яго пусьцілі ў страну, а ён уехаў і плонуў у душу» (пра беспакаранасьць вінаватых у палітычных забойствах).

«У цяперашні час праблемы з інвэстыцыямі, асабліва замежнымі, у Беларусі няма» (пра эканамічны посьпехі).

«Калі з Масквы вязуць 180 тыс. далараў — 90 тысяч Марыніч, 90 тысяч Фралоў — калі фінансуецца апазыцыя з майі Расеі, мяне гэта непакоіць... Гэта [ім даюць] нашы валацужныя былыя генэралы, што падрабляюць на старане. Ня трэба пад гэта падвязваць ФСБ» (пра Расею).

«Юшчанка — нармальны, моцны, адказны палітык. Януковіч — увогуле беларус, практык, моцная асоба» (пра Украіну).

«...я ж яго на памыйніцы знайшоў» (пра падбор рэктараў у дзяржаўны ВУ).

«Пасол — гэта твар прэзыдэнта» (пра паслоў Яго Вялікасьці).

«Хай палітычныя партыі разьбіраюцца самі, структуруюцца, тады хай зьвернуцца да мяне, тады я зьвярну на іх увагу» (пра канстытуцыйную манархію).

«Для інвэстараў вялікае дабро, калі нейкі праект будзе разгледжаны асабіста ў прэзыдэнта» (зноў пра эканамічны посьпехі).

«Усіх расейцаў вырашылі выслать з краіны нацыяналісты ў 90-х» (калі хто ня памятае).

«Пераемніка ня будзе» (пра будучыню).

Стаміўся на корце

З усяго сказанага А.Лукашэнкам на прэсканфэрэнцыі асабліва абурьлілі словы пра датэрмінуюю пэнсію. «Калі я ня буду прэзыдэнтам, хутчэй за ўсё, я нічым ня буду займацца. Адзінае, што я папрасіў бы ва ўладаў, — каб мяне папроста за мае заслугі адпусьцілі на пэнсію». Бо, маўляў, «прылічна стаміўся за гэтыя гады». Мы таксама за гэтыя гады прылічна стаміліся, хоць працавалі не на тэнісных кортах. Чаму 50-гадовыя трактарысты, дактары, настаўнікі мусяць працаваць да 2014-га, а чыноўнік Лукашэнка будзе выключэньнем? Хай шукае пасля прэзыдэнцтва іншую работу і выпрацоўвае стаж.

Вацлаў Зьвяруга

Беларусы жывуць доўга, але бедна

У індэксе разьвіцьця чалавечага патэнцыялу, які рыхтуецца на замову Праграмы разьвіцьця ААН, Беларусь апусьцілася з 53-га на 62-е месца. Тым самым перайшла з групы з высокім узроўнем ЧР у групу сярэдняга ўзроўню. Разьмясьцілася Бела-

рус у сьпісе акурат паміж Панамаю і Тонга. З краінаў СНД Беларусь абганяла Расея (на 57-м месцы). У Беларусі вялікае працягласьць жыцьця, але нізкі ВУП на душу насельніцтва. Украіна займае 70-е месца, Эстонія — 36-е, Літва — 41-

е, Латвія — 50-е. На 1-м месцы пароды рэйтынгу — Нарвэгія.

Даклад аб чалавечым разьвіцьці сьлёта прысьвечаны культурнай разнастайнасьці. У дакладзе гаворыцца, што стабільнасьць разьвіцьця залежыць ад таго, ці могуць людзі весьці

той лад жыцьця, які яны самі абвядуць, і гарантаваць, што за абраньне сваёй ідэнтычнасьці яны ня будуць пазбаўлены права карыстацца паслугамі адукацыі, будуць мець роўны доступ да судоў, удзелу ў палітыцы.

Вераніка Дзядок

ФЭЛЬЕТОН

Паста нумар адзін

Працікол сакрэтнага паседжаньня праўленьня кампаніі «Луколгейт»

Дырэктар: Сядзіце. Я сабраў вас, каб паведаміць, што не задаволены вашай работай. Як сьведчыць статыстыка, папулярнасьць нашай зубной пасты падае. Усё больш і больш учорашні спажываюць аддаюць перавагу «Эўрадэнт». Адзёл продажаў, што там у вас? Якія захады прымаюцца?

Першы Мэнэджэр: Штогдыдзень ствараюцца новыя рэкламныя ролікі, якія дэманструюцца ў найлепшы час — у нядзелю ўвечары на нашым Вяззубым Тэлеканале.

Асабліва ўвага ў іх надаецца разьвіччаныню...

Дырэктар: Рэклама! Вы толькі й знаеце, што канкурэнтаў у брудзе тапіш! Крычыць, што ад «Эўрадэнт 5+» бывае карысць. А між тым хазяін чуткі, што паражонны ім зубы здымалі з натуры ў роце аднаго з найвышэйшых мэнджэраў нашай кампаніі... Дзе пазытыў? Дзе станоўчы вобраз «Луколгейту»?

Першы Мэнэджэр: ...

Працяг на старонцы 16.

Поп-рок-голос-2004

Пятро Ялфімаў

Выступ пераможцы «Славянскага базару» Пятра Ялфімава музычны крытык Зьміцер Падбярэскі лічыць «безапыляльнай перамогай».

Ялфімаў нарадзіўся ў 1980 г. у Магілёве ў сям'і музыкаў. Мае польскія, расейскія і беларускія карані. Скончыў Магілёўскі гімназію-каледж музыкі і харэаграфіі. Чатыры гады быў салістам студыі «Дубль «В» і стаў лідэраўтам тэлеконкурсу маладых артыстаў эстрады «Зорная ростань-96». Спрабаваў свае сілы ў КВК: выступаў з музычным нумарамі ў камандах БДУ і Расейскага інстытуту дружбы народаў.

У 1998 г. паступіў у Акадэмію музыкі. Гэта не перашкодзіла яму супрацоўнічаць зь некалькімі рок-гуртамі. У складзе «Эгонста» ў 2002 г. удзель-

нічаў у польскім конкурсе «Noc bluesowa». Журы было ў захапленні ад вакалу Пятра, але прызу вырашылі не прысуджаць, бо музыка гурту была нябольшай. «Калі мы сёньня дамо прыз беларусам, дык яны наступным разам Павароці прывязучь. Што тады будзем рабіць?» — казалі ў кулоарах сябры журы.

У 2003 г. Пётар увайшоў у «Песьняры», езьдзіў на падзеях на «Эўрабачаньне». Калі паўстала пытаньне — або «Песьняры», або Віцебск, Ялфімаў сышоў зь «Песьняроў».

«Ялфімаў можа сьпяваць любую музыку. Ня ведаю, куды ён будзе разьвівацца далей, але найбольш натуральна для Пятра гучаў бы поп-рок, — кажа З.Падбярэскі.

АВ

Сьвята нацыянальнага яднаньня

27 ліпеня 1990 году Вяроўны Савет яшчэ БССР аднагалосна прыняў Дэкларацыю аб суверэнітэце. Гэта быў знакавы момант: з ідэяй незалежнасьці Беларусі, якую вылучыў рух нацыянальнага адраджэньня, пагадзіліся ўсе парлямэнцкія палітычныя сілы. Незалежнасьць не забавілася з надыходам. 27 ліпеня было дзяржаўным сьвятам у 1991—96 г. і мае ўсе шанцы вярнуцца ў календар. За гэта варта ўзяцца келіх.

НАВІНЫ

Выкрадальнік Завадзкага на свабодзе

Паводле інфармацыі «БДГ», з калёніі выпушчаны Сяргей Савушкін, які тры гады таму быў асуджаны на 12 гадоў за ўдзел у выкраданьні апаратара Зьмітра Завадзкага. Заводзкага тады даказаць не ўдалося, бо не знайшлі цела. Савушкіна асудзілі як удзельніка групы Ігнатвіча, якую абвінавачвалі і ў шматлікіх забойствах. На свабоду яго выпусьцілі нібыта за «прыкладныя паводзіны». Пра Зьмітроў лёс афіцыйна «нічога не вядома», а першы з групы Ігнатвіча ўжо гуляе.

Атака на расейскае печыва

Міністэрства замежных справаў пачало антыдэмпінгавы разбор імпарту ў Беларусь цукерак, печыва і шакаляду. З 2001 да 2003 г. доля імпартаванага пячэньня на рынку вырасла з 23 да 52%, шакаляду — з 72 да 81%, кара-мэлі — з 8 да 17%. Справа скіраваная супраць расейскіх і ў невялікай ступені — украінскіх вытворцаў. Паводле яе вынікаў могуць быць ужыты антыдэмпінгавыя захады.

Кніга Лявонава

Новая брашура экс-міністра сельскай гаспадаркі Васіля Лявонава называецца «Бяз права на памылку». Яна складаецца з адказаў на пытаньні, якія журналісты і простыя людзі задавалі аўтару за апошнія гады.

Сьпіс беларускіх мільянераў

На інтэрнэт-сайце «Batke.net» зьявіўся новы сьпіс сьпіс артыкул Уладзімера Мацікевіча — аўтар кнігі «Нашэцьце» пра А.Лукашэнка. Гэтым разам Мацікевіч друкуе сьпіс 56 беларускіх мільянераў. Калі верыць аўтару артыкулу, самы багаты чалавек Беларусі — гэта А.Лукашэнка. На другім месцы — Уладзімер Пефціёў, куратар «Белтэхэкспарту», кампаніі, што гандлюе зброяй. Большасьць у сьпісе складаюць цяперашнія і былыя высокія чыноўнікі. Праўда, аўтар ня піша, адкуль у яго такія зьвесткі.

Змаганьне ліцэістаў Прыднястроўя

Настаўнікі, вучні і бацькі забарыкаваліся ў будынку маладзёскага ліцэю ў Бэндэрах, пратэстуючы супраць закрыцьця гэтае школы. На мінулым тыдні ўлады непрызнае Прыднястроўскае рэспублікі заявілі пра забарону школы, якія вядуць навучаньне на маладзёскай мове з лацінскай графікай. Такіх школ восем, у іх навучанца 4 тыс. дзяцей.

Вугорскі Галівуд

За 28 км ад Будапэшту ў Этыску да канца 2005 г. паўстане суперсучасны павільён для кіназдымак — найбольшы ў сьвеце, памерам 6069 кв. м, нават з басэйнам для падводных здымак, ня горшыя за тыя, за якія апаратар «Гытаніка» атрымаў «Оскар». У праект інвэставана 180 млн далараў.

МБ, БелаПАН

Бум б'е на нас

У Польшчы — бум імпарту патрымных аўтамабіляў. За травень палякі прыгналі 50 тыс. машын, а за чэрвень — аж 113 тыс. аўто — гэта больш, чым беларусы купляюць за год. Усё таму, што Польшча ўвайшла ў Эўразьвяз і вымушана была скасаваць мыты на імпарт аўтамабіляў. Бум непрыемна адб'ецца на беларусы: цана патрымных машын у Нямеччыне расьце.

МБ

Сьпякотныя дні, лагодныя ночы

Нарэшце прыйшло сьпякотнае лета. Сьнопткі абядаюць, што тэмпература, не ніжэйшая за 23—25 градусаў, пратрымаецца ня менш за тыдзень. І надзвычай цёплыя ночы: яна менш за 17 градусаў. Вада ў азёрах Беларусі нарэшце прагрэлася больш чым да 20 градусаў. Пара плаваць!

Палітык новага тыпу

Працяг са старонкі 1.

«НН»: Сяргей, ваша ініцыятыва «За чысты Барысаў» распрацавала першую ў Беларусі стратэгію развіцця рэгіёну. Адкуль зьявілася ідэя і ці ёсьць шанцы некалі гэтую стратэгію рэалізаваць?

Салаш: Ідэя аб стварэньні стратэгіі развіцця лунала ў паветры яшчэ перад прэзыдэнцкімі выбарамі, але тады нам не было калі і не было кадраў для такой працы. Нам патрэбні інтэлектуальныя людзі перад парламэнцкімі выбарамі. Мы жадаем паказаць выбарнікам, што ідэям у парламэнт з канкрэтнай праграмай і намерам яе рэалізоўваць.

Ці магчыма? Многія пункты немагчымыя без зьмянення агульнапалітычнай сытуацыі ў краіне. Некаторыя з гэтых пунктаў можна было б вырашаць і цяпер, але для гэтага трэба мець нейкі рычаг і ўплыву, і адным з такіх рычагоў можа быць дэпутатскі мандат дэпутата ПП, за што і будзем змагацца.

«НН»: Чаму ў Барысаве няма ніводнага дэмакратычнага дэпутата ў гарсавет? Ці былі нейкія вашы пралікі?

Салаш: У нас было дастаткова моцных кандыдатаў, але ў Барысаве мясцовыя ўлады кансерватыўныя, адміністрацыя доўга не мянялася. Большасьць дэмакратычных кандыдатаў у Барысаве папросту нахабна не зарэгістравалі.

«НН»: Як ты сябе адчуваеш, ня маючы ніякага афіцыйнага статусу, ня маючы ніякіх паўнамоцтваў, але пры гэтым так шмат працуючы для гораду?

Салаш: Я сябе адчуваю вядзгата, проста як рыба ў вадзе, бо ведаю, што мяне падтрымліваюць людзі. Гэта можна назіраць, калі іду на мясцовыя акружэ: мяне пазнаюць, вітаюцца. Людзі ведаюць, што я зьдольны ўплываць на рашэньні гарадзкіх уладаў, хоць і ня маю дэпутатскага мандату. І я рэальна зьдольны ўплываць, але ня сам як асоба, а дзякуючы людзям. Калі падтрымка ёсьць і ўлада фізічна сваймі гэта адчувае — усё ўдасца.

Узімку мы правялі рэкламнаю кампанію па пераводзе камунальнай гаспадаркі Печаў на баянс Барысаву, вывелі яе з падпарадкаваньня Міністэрству абароны. Бо Міністэрства толькі адбірае грошы ў жыхароў і нічога не ўкладала ў мікрарайон, а Барысаў таксама адмаўляўся гэтым займацца: камунальная гаспадарка нам не належыць — выжывайце самі. Мы сабралі 500 подпісаў за тры дні, і сабралі б яшчэ больш, каб было больш часу. І адразу гарсавет прыняў праграму па 4-гадовым пераводзе камунальнай гаспадаркі Печаў на баянс Барысаву. Гэта адбылося пад уплывам збору подпісаў. На выніках гэтага мы праінфармавалі людзей і наабычалі ім улётку зьяніцца пачэканымі дарогамі, якія ў дрэнным стане. Увесну ў вайсковы гарадок прыехаў старшыня гарвыканкаму, а таксама старшыня ФПБ Козік, які дагэтуль у Печах ні разу не зьяўляўся, а пры канцы траўня дарога была адрамантаваная. Мы шляхам апытаньня людзей склалі праблемныя пашпарты мікрарайонаў, так што цяпер ведаем, што трэба рабіць, калі прыйдзем да ўлады. Працуючы зь людзьмі, мы ўразумелі, незалежна ад таго, ці зарэгіструюць мяне. Я перакананы ў тым, што за мяне жакада аддаць голас большасьць выбарнікаў. Хаця ў прынцыпе атрыманьне мандату — гэта не самамэта. Для мяне важна, каб людзі сьведома ішлі на выбарчыя ўчасткі і ведалі, за каго альбо супраць

«НН»: Годзе пра гаспадарку. Чым захапляецца малады палітык Салаш?

Салаш: У дзяцінстве і юнацтве я займаўся футбалам і на гімнастычных прыладах, бо жыў у вайсковых гарадках і ўвесь час бавіўся на вайсковых фізкультаб'ектах. Раней я глядзеў усё чэмпіянаты, а цяпер у мяне папросту няма вольнага часу. Я не разумею, што гэта такое. Я ўвесь у палітыку. Адключаюся крыху хіба толькі тады, калі еду ў электрычку, але тады я чытаю. А наагул футбол — маё велізарнае захапленне. Мая нацыянальная сьведомасьць пачалася зь менскага «Дынама». Гэта быў пачатак 80-х гадоў, і калі «Дынама» выйгравала, я адчуваў, што я беларус, і ганарыўся. Але тады я быў беларус безь беларускай мовы, не разумеў, што мова — гэта важна, для таго каб адчуваць прыналежнасьць да нацыі.

«НН»: І як жа ты стаў беларусам з мовай?

Салаш: Я дзіця з афіцэрскай сям'і, пяць год мы жылі ў Нямеччыне, потым у Туркмэністане, затым у Саратаве. Да беларускай мовы ў мяне заўсёды было вельмі пшчотнае стаўленьне дзякуючы вёсцы на Слонімшчыне, маім дзядам і бабулям. І я заўсёды думаў, што ведаю беларускую мову. Але аднойчы ў Нямеччыне мой сябра-грузін кажа: «Скажы што-небудзь па-беларуску», — а я нічога ня мог сказаць, акрамя «шукеркі» і «запалкі». Мне было страшна сорамна, і з гэтага я пачаў вучыцца... грузінскую мову. Дагэтуль памятаю зь яе некалькі слоў. Першая кніжка, якую я прачытаў па беларуску, — кніга народных казак «Людзей слухай, а свой розум май». Я быў проста ў захапленьні ад яе і, калі мы жылі ў Нямеччыне, усё ўспамінаў гэтую кніжку. Калі мы прыяжджалі ў адпачынак у Беларусь, я заўсёды шукаў яе, і аднойчы знайшоў. Цалкам русіфікаваныя хлопчыкі яе перачытаў і быў шчаслівы: гэта была мара дзяцінства — зноў знайсці яе. І трэці раз я яе перачытаў, стаўшы чалавекам сьведомым, — у аднаго свайго выбарніка я выпадкова яе заўважыў на паліцы і напрасіў пачытаць.

Я сустрэў развал СССР у Ашгабадзе, там скончыў школу. Нацыянальная сьведомасьць ува мяне абудзілася, калі мы вярнуліся ў Беларусь у 1992 г., я паспрабаваў пачытаць па-беларуску, гэта быў часопіс «Беларуская мінуўчына». Я пачаў чытаць гэты часопіс, для мяне гэта было да такой ступені складана, што цяжка ўявіць. Але гэта мяне захапіла, я прачытаў часопіс ад нумару выданьня і да выходных зьвестак. Актыўна размаўляў па-беларуску я пачаў з 1 верасьня 1994 г., пасля прэзыдэнцкіх выбараў, бо я быў страшна незадаволены іх вынікам. У гэты час я навукаўся ў Жодзінскім палітэхнікуме. І з 1 верасьня вырашыў, што ўсё — усё кантрольныя, курсавыя і адказы — я буду рабіць па-беларуску. Мы рабілі гэта разам зь маім сябрам Андрэем Кучынікім. На клясных гадзінах ладзілі выступы пра Курapatы і іншыя балючыя тэмы...

«НН»: Якія твае прагнозы на выбары ў палату прадстаўнікоў?

Салаш: Спачатку пра сябе. Я перакананы, што ў мяне ёсьць і будзе дынамічная кампанія незалежна ад таго, ці зарэгіструюць мяне. Я перакананы ў тым, што за мяне жакада аддаць голас большасьць выбарнікаў. Хаця ў прынцыпе атрыманьне мандату — гэта не самамэта. Для мяне важна, каб людзі сьведома ішлі на выбарчыя ўчасткі і ведалі, за каго альбо супраць

СЕРГЕЙ САЛАШ

каго галасаваць. Таму што цяпер, абыходзячы кватэры, мы сутыкнуліся з тым, што 99% людзей ня памятаюць, за каго яны галасавалі на мінулых выбарах год таму. Я хачу, каб яны галасавалі, ведаючы за каго, і памяталі прынамсі праз год, за каго яны аддалі свой голас. Я ўжо цяпер магу сказаць абсалютна адкрыта, што буду браць у свае рукі ўладу ў Барысаве, калі не цяпер, то ў 2007 г., на мясцовых выбарах.

«НН»: І якое будзе тваё першае рашэньне ва ўладзе, што б ты хачеў першае зрабіць для сябе, для Барысавы?

Салаш: Чыста па-чалавечаму я хачеў бы хця б тыдзень адпачыць. Што першае зрабіць для Барысавы — гэта насамрэч вельмі складанае пытаньне. Я думаю, што найперш я прыйду ў гарвыканкам і паразмаўляю з кожным, хто там працуе. Я паспрабую наладзіць нармальныя дзелавы і эмацыйныя кантакты. А далей я буду выконваць тыя пункты свайой праграмы, якія людзі падтрымаюць.

«НН»: Што табе дае сілы для такога змаганьня?

Салаш: Людзі, людзі і яшчэ раз людзі! Калі людзі мяне сустракаюць, паціскаюць рукі, кажуць: «Мы вас

Мая нацыянальная сьведомасьць пачалася зь менскага «Дынама». Калі «Дынама» выйгравала, я адчуваў, што я беларус, і ганарыўся.

Мы правялі кампанію па пераводзе камунальнай гаспадаркі Печаў на баянс Барысаву, вывелі яе з падпарадкаваньня Міністэрству абароны. Мы праінфармавалі людзей пра псыхьел і сталі прабіваць дарогі. І што вы думаеце? Увесну дарогу адрамантавалі.

Бацькі не разумеюць да канца гэтай сыстэмы. Яны кажуць: усё роўна ўлада не прапусціць. Але што мне гэтая ўлада?

БІАГРАФІЯ

Сяргей Салаш нарадзіўся ў 1974, скончыў Жодзінскі палітэхнікум па спецыяльнасьці тэхнік-тэхноляг, пасля — гісткак БДУ. З 1998 узначальвае нефармальны Барысаўскі цэнтар грамадзкіх ініцыятываў «Скрасьмажыньне». Жанаты, жонка Вольга — настаўніца гісторыі. Маюць дачку Дамініку.

даўно ня бачылі, а як ваша дачушка?» — гэта мяне натхняе. Многія тэлефануюць дахаты, проста каб я іх выслухаў. Яны ведаюць, да каго ім зьвяртацца.

«НН»: Ці бывае табе страшна за пещта?

Салаш: Я звычайны нармальны чалавек са сваімі страхамі, забобонамі і слабасьцямі. Часам мне хочацца проста апачыць і забыцца на ўсё. Часта падчас мясцовых выбараў 2003 г. перад тым, як выйсьці на людзі, я да поўдня мог умоўна кажучы, папраўляць галыштук на себе і знаходзіць тысячу прычын, каб не выходзіць. Бо гэта вялікі псыхалогічны стрэс. Цяпер я адчуваю грамадзкую падтрымку, але ўсё роўна перажываю. Зранку ў мяне можа быць дрэнны настрой, калі думаю: «Які жах! Як шмаг мне яшчэ трэба зрабіць! А ці зраблю я ўсё тое, на што наважваюся?» Гэта цяжкіе. Але бываюць дні, калі сустракаеш прыгожых і разумных людзей, каб выконваеш усё, што заплянаваў на гэты дзень.

«НН»: Напэўна, як палітык ты мусіш увесь час кантраляваць сябе, каб добра выглядаць, і ня можа дазволіць сабе расслабіцца, выпіць лішні раз піва?

Салаш: Адказнасьць перад людзьмі адчуваю заўсёды. Але што датычыць выпіць, дык ніколі ня меў такіх схільнасьцяў.

«НН»: Ты сябар Партыі БНФ. Як гэта ўплывае на твой імідж?

Салаш: Сёньня я старшыня гарадзкой барысаўскай арганізацыі Партыі БНФ. Пра Фронт я ўпершыню пачаў у войску ў Ваўкавыску як пра пещта, на жаль, страшнае і змрочнае. Я ж да 1992 г. у Беларусі амаль ня жыў. А цяпер, я думаю, дзякуючы маёй папулярнасьці ў Барысаве трохі падьмясацца і папулярнасьць Фронту, у тым ліку і ў вайсковым гарадку Печа. Цяпер са мной працуюць многія людзі, якія думалі, што БНФ — нешта далёкае ад іх, але яны бачылі мяне, прадстаўніка партыі, які разумее і вырашае іх праблемы і можа быць гнуткім.

«НН»: Як ставіцца твае сваякі да тваёй палітычнай дзейнасьці?

Салаш: Жонка мяне падтрымлівае. Хаця ёй даводзіцца цяжка: яна не зусім публічны чалавек і трохі пабойваецца. Затое калі пещта ўдасца — яна шчаслівая. У бацькоў свае перакананьні. Яны галасавалі за Лукашэнка ў 2001 г., бо не было за каго галасаваць». Калі я ішоў на мясцовыя выбары, яны былі перакананымі, што ў мяне нічога ня выйдзе, што мяне затопчунь. А калі яны ўбачылі, што людзі кажуць: «Мы толькі за Сяргея!» — яны па-іншаму пачалі ўспрымаць. Яны не разумеюць да канца гэтай сыстэмы. Яны кажуць: цябе ўсё роўна ўлада не прапусціць. Але што мне гэтая ўлада? Я не зьбіраюся заручацца яе падтрымкай і я ніколі не заручуся ёй: мы занадта розныя.

«НН»: Ты падаешся прыроджаны палітыкам. Дзе навукаўся ты зносінам зь людзьмі?

Салаш: Я гэтакім нідзе не навукаўся, выйшаў няяк само сабой. Насамрэч у дзяцінстве і юнацтве я быў вельмі сарамлівым: размаўляючы зь дзвучатамі, я заўсёды чырванееў. Таварыскі я быў толькі для свайей кампаніі. Цяпер я разумею, што ў гэтых кампаніях я быў лідэрам. А ўменьне кантактаваць прыйшло з часам.

Гутарыла Вераніка Дзядок

Захаваць. Яшчэ раз захаваць

Заводы запушчаны, калгасы захаваны, засталася разьвіць гістарычную спадчыну

Сяргей Харэўскі

Прыманьне розных ахоўных пастановаў, што датычаць аховы помнікаў Менску, — традыцыя надзвычай даўняя. Шмат даўнейшая, чым гэта можа сабе ўявіць сённяшняя ўлада. Бо нядаўна прыехала.

Першы раз здабыткі старадаўняга Менску былі ўзяты пад дзяржаўную ахову адмысловай пастановаю Савету Народных Камісараў БССР ажно ў 1926 г. Пасля шматкроць прымаліся паасобныя рашэньні па канкрэтных помніках. Пераважна гэтыя рашэньні тычыліся іх «разбору», што паводле бальшавіцкага эўфэмізму азначала зьнішчэньне. Гэтак, у Менску ў 1930-я гады былі зьнішчаны дзясяткі ўнікальных помнікаў, разам з найстарэйшым Петрапаўлаўскім саборам у Верхнім горадзе.

Па вайне статус помнікаў і нават іх частковая кансэрвацыя пасля 1945 г. не перашкодзілі ўзарваць кляштары з касцёламі дамініканцаў, бэнэдыкцінак, францішканцаў.

Але за брутальнымі прыйшлі новыя часы. Згодна з пастановай прэзідыюму Цэнтральнае рады Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры ад 27 красавіка 1972 г. «Аб вызначэньні архітэктурнай і горадабудаўнічай спадчыны ў старажытных гарадах БССР», была праведзена немалая праца з мэтай аховы помнікаў пры далейшым праектаваньні. Менавіта тады, праз год, у 1973 г., былі вызначаны ахоўныя зоны Менску, зключэньнем у іх Археалагічнага запаведніку «Менскае замчышча». Дарэчы, прапанавана тады плошча аховы была куды сьціплейшая за сённяшняю. Дэтальна абгрунтаваньне, шырокі розгалас і публікацыі ў прэсе не пашкодзілі, аднак, далейшаму зьнішчэньню гораду.

Нарэшце, у лютым 1979 г., ужо пасля шматлікіх непарайных страт, анамбль Верхняга гораду быў такі ўзяты пад афіцыйную ахову дзяржавы. А ў сакавіку 1980 г. бюро Менскага гаркаму КПБ і Менгарвыканкам прынялі пастанову (*sic!*) «Пра рэканструкцыю гістарычнай часткі Менску». Да таго ж былі вызначаны асобныя ахоўныя зоны Чырвонага касцёлу, касцёлу Святога Роха і г.д. Больш за тое, у 1981 г. увесь гістарычны цэнтар Менску быў уключаны ў афіцыйны сьпіс помнікаў гісторыі і культуры «ўсесаюзнага значэньня».

На практыцы ж пасрод гэтае бурлівае бюракратычнае творчасці помнікі зьнішчаліся адзін за адным: будынак гаралдзкага тэатру, шыкоўны асабняк XVIII ст. на Інтэрнацыянальнай, былая аптэка XVIII ст. перад праваслаўным саборам і г.д. Ну, і апагеем вандалізму стала пракладка пад Верхнім горадам мэтро.

У 1988 урад БССР зацьвердзіў Дзяржаўны сьпіс помнікаў гісторыі і культуры, куды былі ўключаны і ўсе помнікі Менску. У 1992 г. гэты сьпіс быў уadakладзены, і ў ім апынуліся 259 помнікаў архітэктуры.

Тым часам яшчэ 23 студзеня

1989 г. была прынята адмыслова пастанова Саўміну №45 «Аб мерах па паскарэньні рэстаўрацыі і рэканструкцыі гістарычнай часткі Менску». Здавалася б, нашу сталіцу чакае бязвольны лёс. Прынамсі для помнікаў старасьвеччыны. Яшчэ трохі, і мы затаім дух ад захаваньня. Аднак ня выйшла. І сёньня штогод у Менску зьнішаюцца тыя апошнія сьведчаньні несавецкае гісторыі, што неак адным судам былі ацалелі. У праектах — знос і астатніх. Днямі будзе зьнішчаны, напрыклад, помнік пачатку XIX ст. на вуліцы Рэвалюцыйнай, 17.

Відаць, як і ў выпадку з вуліцай Замкавай, там паставяць яго няякасны муляж. Як ужо паставілі няягледна муляжы замест зьнішчаных помнікаў па вуліцы Камсамольскай. Не ўтрымаўся і ад сваіх плястыкавых «ўра»-навацьяў. А ў выніку — танная безгустоўная падробка. Адкуль жа сёньня ўзяўся гэты новы, у бясконцай чарадзе, «ахоўны» дакумент «Аб разьвіцьці гістарычнага цэнтру Менску»? У чым яго мэта, калі мы і так маем капітальную юрыдычную базу, што складалася цягам цэлага стагодзьдзя? Чаго яшчэ бракуе, каб проста ахоўваць, зьберагаць і рэстаўраваць? Сп.Белагорцаў, галоўны архітэктар Менску, як вынікае зь ягонай інтэрвію, нават ня ведае, што й да найноўшага ўказу межы ахоўнае зоны былі вызначаны дзесяцігодзьдзі таму. Але вось прыйшоў Лукашэнка і ўсім вызначыў межы.

Выглядае, што заводы ўжо «запушчаны», калгасы «захаваны», засталася цяпер толькі «разьвіцьці» гістарычную спадчыну. Апроч банальнай прэамбулы новага дакумэнту, які паўтарае ўсе папярэднія, у ім ёсьць і новыя тэрміны: «стварэньне гандлёвай зоны», «зоны дзелавых кантактаў» і г.д. Насыражывае і задача «рэканструкцыі транспартнай разьвязкі» на скрыжаваньні вуліц Багдановіча й Купалы. Гэта за кошт чаго? Зносу дамоў і парку вакол Опэры? А «падземныя і надземныя пераходы» па ўсім Верхнім горадзе мусяць, відаць, азначаць павелічэньне транспартных нагрузак у гэтым раёне?

Слухаючы й чытаючы камэнтары ў рамках тае інфармацыйнае кампаніі — нешта самакаштоўнае, ім цаны няма. Помнікі не абавязкова павінны прыносіць прыбытак. Сутнасьць жа новай канцэпцыі «Разьвіцьці гістарычнага цэнтру Менску» палягае ў інтэнсіўным *асваеньні* гістарычных тэрыторый. Як колісь — балот.

.....

пані, што вядзецца вакол новае ініцыятывы Лукашэнка, зьвяртае на сябе ўвагу абурэньне «заядбаным» станам Траецкага прадмесьця. Але ўсе апошнія дзесяць гадоў, як і раней, яно належала выключна дзяржаве. Хто каму замінаў рупішча гэтым кутком гораду і без усялякіх шумных аўралаў? Цяпер вядзецца гаворка пра чарговую «рэстаўрацыю» Траецкага. Відавочна, гэта будзе тыповы «ўрарамонт» будынкаў, што ўжо даўно перасталі быць помнікамі пасля першае «рэстаўрацыі». Але грошы за гэты ремонт будуць узятыя як за рэстаўрацыю, гэта значыць куды большыя, чым за звычайны ремонт. А што далей? Карпаратыўна-кулоярная прыватызацыя?

Мяне ва ўсім гэтым бянтэжыць амаральнасьць тае інфармацыйнае кампаніі. Помнікі не разглядаюцца тут як нешта самакаштоўнае, чаму наагул цаны няма. І ў бальшыні цывілізаваных краін паасобныя помнікі далёка не заўжды прыносяць прыбытак. Іх зьберагаюць не для гэтага. Сутнасьць жа новай канцэпцыі палягае не ў руплівым *зьберажэньні* і ашчаднай рэстаўрацыі, а ў інтэнсіўным *асваеньні* гістарычных тэрыторый Менску. Як колісь — балот.

Варта толькі паслухаць Белагорцава, галоўнага архітэктара Менску: «Вядома... гэта «навароб». Але для турыстаў гэта ўсё адно элемент гісторыі... Нездзе ручка ня ў той бок загнута, недзе краты ня так выкаваны. Мы пойдзем шляхам аднаўленьня гістарычнае забудовы...»

Ну, а чаму б нам не перанесці могілкі на лепшыя месцы, сп.Белагорцаў? Што нам гэтыя замшлыя камяні, засраныя птушкамі, ды ржавыя агароджы? Давяйце на новым лужочку паставім новыя надмагіллі. Будзе вельмі прыгожа. І якая там розьніца, хто пад імі будзе ляжаць. І ці будзе там хто наагул... Вось такая лёгкія ў сёньняшніх беларускіх «рэстаўратараў» Менску.

Усё гэта азначае, што калі і на самрэч панчэцца маштабнае ўвасабленьне іхніх праектаў, то мы ўжо сёньня мусім рыхтавацца глядзець на Менск па-іншаму. На новы Менск, без сапраўдных рэліквіяў і сьвятынь. На новы Менск паркінгаў і «зон дзелавых кантактаў».

Барацьба за беларускую школу

ў Баранавічах

Дзевяць год праіснавала адзіная беларускамоўная кляса ў баранавіцкай СШ №19. Цяперка яе збіраюцца зачыніць «празь неметаэагоднасьць». Шмат школьнікаў падаліся ў сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы, а некаторыя вырашылі перавесціся ў расейскія клясы, паколькі зь беларускаю моваю, на іх думку, цяжэй будзе паступаць і вучыцца ў ВУ.

Калі 10 дзяцей хочучь працягнуць навучаньне па-беларуску. Вось у іх і ўзьніклі праблемы. Бо перавесціся няма куды: гэта была адзіная беларуская дзвятая кляса ў горадзе. Дзятаяе можа ня быць.

Паводле слоў загадчыка баранавіцкага аддзелу адукацыі Ігара Стасевіча, ніякіх праблем няма. «Кожны можа вучыцца на той мове, на якой жадае. І калі зьбярэцца 25 ча-

лавек для камплектнасьці, тады дзятаяе беларускамоўная кляса будзе ў школе №19».

Відаць, сп.Стасевіч ня ведае пра пастанову Міністэрства адукацыі, у якой сьцьвярджаецца мэтаэагодным ствараць беларускія клясы, нават калі ёсьць толькі тры ахвотныя.

Як расказаў чытачам «НН» старшыня баранавіцкай філіі ТБМ Віктар Сырыца, цяпер бацькі дзяцей беларускае клясы сталі на цяжкі шлях барацьбы. Мясцовыя ўлады ня вельмі хочучь адкрываць новыя клясы і паціху прыдушваюць існыя. На бацькоў пачынаюць ціснуць, каб тыя адмовіліся ад ідэі навучаньня сваіх дзяцей па-беларуску. Галоўны аргумэнт чыноўнікаў з аддзелу адукацыі і кіраўніцтва школы — няма вышэйшай адукацыі па-беларуску. Дый наагул аддзел адукацыі не ўхваляе стварэньня новых бела-

рускіх клясаў у горадзе. Настаўнікі й ня супраць выкладаць на роднай мове, але чакаюць нейкіх загадаў, а самі бяцца. ТБМ будзе дапамагаць ім, шукаць нейкія шляхі, каб захаваць гэтую беларускую клясу.

У Баранавічах у 2003/04 г. было 8 беларускамоўных клясаў. Адна сёлета выпусцілася. Застаецца шэсьць. Ці будзе сёмай, залежыць ад пазыцыі бацькоў і дзяцей.

Руслан Равяка, Баранавічы

ДАВЕДКА

У 2003/04 г. з 53 беларускамоўных школ у гарадах краіны на Берасьцейскую вобласць прыпала 3. Беларускамоўных клясаў у Беларусі 272, на Берасьцейшчыне — 27. У суседняй Гарадзенскай вобласці іх ажно 80, а ў Менску і Менскай вобласці — 130.

СЛАВЯНСКІ БАЗАР

Я ехаў рабіць рэпартаж аб самай масавай (ва ўсіх сэнсах) культурнай падзеі лета, але мне не хацелася рабіць клясычных здымкаў людзей, якія п'юць, ядуць, сьпяваюць. Я не шукаў афіцыйнага святкаваньня, пазьбягаў здымкаў тое, што адбывалася на пляцоўках і ў парках. Я шукаў яго на вуліцы, у барах, спальных раёнах. Ніхто ня ведае, ніхто ня кажа, чым сапраўды жывуць людзі на працягу гэтых дзён. На вуліцах дзеці спалі на плячах бацькоў, бацькі купалі дзяцей у вантаных. У барах шатляндцы ў спадніцах і татуіроўках гралі на валынках і пілі, пілі. У спальных раёнах дзеці бавіліся ў ручаі, будуючы плаціны і кідаючыся брудам. Уначы на 17-га назіраў канцэрт крышнаітаў. Увечары на тратуары сьпявала экстравагантная жанчына з рознымі каптурамі, зьмяняючы іх у рытм песень. Удзень п'яны віцяблянін спаў пад аховай сабакі. «Базар» я ўбачыў такім.

Андрэй Лянкевіч

Пляж у лесе

Ужо колькі год адзіным вадаёмам у Воршы, дзе можна бяз шкоды для здароўя купацца, застаецца невялічкае возера Шчэцінка. У галоўных водных артэрыях гораду — Дняпры і Аршыцы — эпідэміялогі штогод выяўляюць патагенныя мікраарганізмы — сальманэлы. У шмат разоў перавышае дапушчальныя нормы ўтрыманьне ў вадзе жалеза, цынку, медзі, нікелю ды нафтапрадуктаў. Асноўнымі крыніцамі забруджаньня мясцовых рэк зьяўляюцца сьцёкі жывёлагадоўчых комплексаў, ліўневая каналізацыя, хімпраполка пасеваў ды ўніясеньне мінеральных угнаеньняў. Так, у ЗАТ «Дняпро» зь неэфэктыўных ачышчальных збудаваньняў сьцёкі ідуць у аднайменную раку, а з калгасу «Маяк камуны» — у Аршыцу. З буйных сьвінагадоўчых комплексаў «Задняпроўскі» ды «Юбілейны» бруднымі сьцёкамі «арашаецца» зямля ў зоне вадзбору рэк Крапіўка (на яе берагах адбылася знакамітая Аршанская бітва 1514 г.) і Лешча. У выніку грунтовай воды маюць утрыманьне аміяку ды арганічных рэчываў, якое перавышае норму ў сотні разоў. Дзякуй Богу, на поўначы раёну ёсьць некалькі лясных азёр з чыстай вадою. Але ці шмат месцічаў маюць магчымасьць выязджаць да іх?

Зьнікае вёска

У вёсцы Жвікава Аршанскага раёну памёр апошні (і адзіны) 82-гадовы гаспадар. Калі ўлетку сюды прыязджаюць гаспадары лешчаў, дык зімой тут жылі двое — дзед ды баба. Нягледзячы на сталы ўзрост, гадавалі трох кароў, авечак, коз. Удава цяпер збіраецца да дзяцей у горад. Вёска, з усёго відаць, памірае. Застаецца напамінь, што ў 1910 г. у ёй было 24 сям'і і 180 жыхароў, у 1940 г. — 19 і 73, у 1998 г. — 6 і 9.

Сумная статыстыка.

Яўген Жарнасек, Ворша

На Полаччыне дзяўчаты галасістыя

19 ліпеня вярнуўся з Уэльсу хор дзяўчынак з наваполацкай СШ №3 «Звонкія галасы» пад кіраўніцтвам Альбэрта Кажушквіча. Новаполачанкі ўдзельнічалі ў міжнародным конкурсе харавых калектываў «Ай-стэтфод». Супернікамі беларусаў былі 42 калектывы з усёго свету. «Звонкія галасы» ў сваёй узроставай катэгорыі з вынікам 181 бал былі прызнаныя найлепшымі. У раваньнікаў з Аўстраліі аказалася на бал менш, трэцяе месца — у калектыву з ЗША «Каморныя галасы Амэрыкі». Кожны канкурсант мусіў выканаць два розныя творы — з духоўнай і нацыянальнай музыкі. Перамогу новаполачанкам прынеслі «Баллада пра маці» (твор сьпяваўся па-беларуску) і адзін з канцэртаў Вадзіла.

Васіль Кроква, Полацак

Хрол мосту не дапамог

Некалі на гэтым месцы стаяў шырокі драўляны мост, які злучаў берагі ракі Сэрвач. За ракой у тагачаснага саўгасу «Сітцы» было некалькі соцень гектараў зямлі. Але з часам мост згінуў, і ўлады вырашылі праблему вельмі проста: тэрыторыю на правым беразе ракі перадалі Глыбоцкаму раёну, зрабіўшы граніцу паміж раёнамі па рацэ. Вельмі хутка й танна, і мосту будаваць ня трэба. Але для людзей мост патрэбен. Таму і прапалі яны кладкі на старых апорах, і такім чынам вось ужо гадоў сорок людзі перабіраюцца з аднаго раёну ў другі. У гэтым годзе мясцовыя жыхары трохі адрамантавалі гэты мост на просьбу

глыбоцкага ксяндза. 30 чэрвеня па ім ішлі глыбоцкія пілігрымы ў Будслаў.

Адлегласьць паміж суседнімі вёскамі Кіякова і Праходы, якія разьмешчаны на розных берагах ракі, меншая за 2 км, але, каб патрапіць на аўтамабілі зь вёскі ў вёску, трэба праехаць амаль 80 км. Гады чатыры таму, перад парламэнцкімі выбарамі, мясцовы жыхар Зьміцер Курцэвіч сабраў каля сотні подпісаў мясцовых жыхароў пад зваротам да дэпутата палаты прадстаўнікоў ад Глыбоцкага і Докшыцкага раёнаў Васіля Хрола з просьбай дапамагчы будаваць новы мост. Але трапіць на прыём да прадстаўніка народу аказалася немагчымым:

Зьмітра, як і шмат каго з жадаючых пагаварыць з дэпутатам, не прпусьціў міліцэйскі кардон. Летась подпісы былі перададзены Васілю Хролу праз прадстаўніка глыбоцкай вяртыкалі. Але ці трапілі яны да яго, невядома. Калі і трапілі, то мосту, хутчэй за ўсё, не пабудуюць, бо гэта не ўваходзіць у планы разьвіцьця ні Докшыцкага, ні Глыбоцкага раёнаў. А свае перадывыбарны абшчаны дэпутаты, як вядома, сьпісваюць з прэспэктывных плянаў разьвіцьця раёнаў. Вёскі ж імкюцца старэйчы і выміраюць, таму можна дачакацца таго, што гэты мост стане ўзюлле не патрэбен. Проста па ім ня будзе каму хадзіць і сьдзіць.

Зьміцер Лупач, Глыбокае

Беларусы Латвіі маюць свайго

Вячка Целеш: «Саўкі змагаюцца не за расейскія школы, а за расейскамоўныя»

Мастак Вячка Целеш у Беларусі вядомы найперш як аўтар кнігі «Гарады Беларусі на старых паштоўках». У Латвіі ў яго інастасяў больш: першы дырэктар беларускай школы ў Рызе, старшыня Аб'яднання мастакоў-беларусаў Балты «Маю гонар», намеснік старшыні Латвійскага таварыства беларускай культуры «Сьвітанак». Цяпер ён яшчэ кіруе беларускай дзіцячай мастацкай студыяй «Вясёлка». Карэспандэнт «НН» сустраэўся зь ім у Рызе.

Рыга — «маленькі Парыж»

«НН»: Колькі сёння ў Латвіі беларусаў?

Вячка Целеш: Да 1990 г. было 120 тыс., гадзі два таму было 109 тыс. А цяпер яшчэ менш — каля 93 тыс.

«НН»: Зьяжджаюць ці пішуцца латышамі?

ВЦ: Зьяжджаюць, бо складана атрымаць прашу бязь веданьня мовы: гэтак пакаленьне ня хоча вучыць мову, а безь яе не атрымаеш прашы.

«НН»: У Рызе на вуліцах шмат расейскай мовы...

ВЦ: Рыга ў савецкі час была цалкам русіфікаваным горадам. Ва ўсёй Балтыі гэта самы прэстыжны, самы вялікі горад, з развітай эканомікай. Яго называюць маленькім Парыжам. Сюды ехалі шмат людзей з усяго Саюзу, і ў Рызе была палова расейскамоўных. Цяпер у прыватных фірмах часта кіруюць расейскамоўныя. Калі нехта будзе супраць расейцаў выступаць — яго выганяць. І бацька сказаць слова!

«НН»: З чого ўзьнікла шумная праблема з расейскамоўнымі школамі? Колькі іх тут?

ВЦ: Расейскія і латыскія школы ў савецкі час было палова на палову. Расейскамоўныя школы засталіся і ніяк ня хочучь пераходзіць на латыскую мову. У якой краіне знойдзеш такое, каб чужынцаў, якія прыехалі сюды, было больш, чым карэннага насельніцтва?!

«НН»: А беларускія дзеці ў латыскія школы ходзяць ці ў расейскія?

ВЦ: У Рызе беларусаў 34 тыс. (было 38 тыс. у савецкі час). Я сам займаўся заснаваньнем беларускай школы. Калі Латвія ў 1990 г. атрымала незалежнасьць, нацыянальны меншасці мелі магчымасьць арганізоўваць свае таварыствы і школы. Стварыліся і ўкраінская, і габрэйская, і літоўская, і эстонская школы. Беларусам было больш складана, бо ўсё залежыць ад Бацькаўшчыны. Тут шмат беларусаў, якія ездзяць туды і маюць кантакты з сваякамі. Калі ў Беларусі пачалося Адраджэньне, дык і тут было тое самае. Але афіцыйна беларуская школа была адкрыта толькі ў 94-м.

«НН»: Да таго была неафіцыйна?

ВЦ: У 1989 г. я стварыў мастацкую студыю пры таварыстве «Сьвітанак». Туды хадзіла больш за 40 дзяцей. Знайшоў настаўніцу беларускай мовы, і перад заняткамі ў студыі дзве гадзіны яны вучылі беларускую мову. У 1990—1991 г. была нядзельная школа, дзе я выкладаў асновы гісторыі й культуры Беларусі. Толькі ў 1994 г., калі існавалі іншыя нацыянальныя школы, пры расейскамоўнай школе Руска дэма дазволіла стварыць нашу. Я хадзіў па садках, аб'яў я даваў. Набраў 10 дзяцей — адчынілі першую школу. І верасня будзем адзначаць 10-годзьдзе беларускай школы.

«НН»: Якія прадметы выкладаюць та на беларуску?

ВЦ: Сьпярга ўсё было па-беларуску: нам прысылалі ўсе падручнікі зь Менску — на беларускай мове. Цяпер падручнікаў няма. Ёсьць праблемы з

школьнай праграмай: у Латвіі эўрапейская праграма, а ў Беларусі застаўся саўкова, там нічога не змянілася. Мы вымушаны вучыцца па латыскіх падручніках, бо няма падручнікаў па-беларуску, выдадзеныя згодна з гэтай праграмай. Да вайны былі беларускія школы і гімназіі, беларускае выдавецтва, якое выдавала й падручнікі. Сёння няма каму выдаваць. І няма грошай. Латвіі грошы патрэбныя, каб пераводзіць на латыскую расейскамоўныя школы. Каб былі толькі латыскія і нацыянальныя школы: у Рызе, напрыклад, 2-3 расейскія школы, беларуская, украінская, польская, — тады было б менш праблем. А гэтыя ж ня хочучь, каб такіх школаў было 2-3. Яны хочучь, каб было 50%!

«НН»: Чаму ўлады ня хочучь пакінуць для расейцаў расейскія школы, як ёсьць для іншых нацыянальнасьцяў?

ВЦ: Не было створана ніводнай расейскай нацыянальнай школы, засталіся савецкія школы! Латвіі трэба было выпрацаваць праграму, як перавесці гэтыя школы ў латыскія і стварыць нацыянальную школу.

Расейцы ня браліся за стварэньне сваёй нацыянальнай школы нахпталт

- Марыніч у часы паслоўства
- быў звышасьцярожны.

тых, што былі ў Латвіі ў міжваенны час. Яны хочучь трымаць пры сабе ўсю масу як электрат. І цяпер змагаюцца не за расейскія нацыянальныя школы — за расейскамоўныя, каб захаваць пры сабе ўсіх нерасейцаў!

«У Эўразьвязе не дурныя»

«НН»: Такая сабе рэшта Савецкага Саюзу?

ВЦ: Гэта «саўковыя» школы! І электрат гэты — «саўкі». Як у савецкі час яны гатовыя былі запісацца ў пашпарце «савецкімі» і патрабаваць, каб усе школы былі расейскімі, дык і цяпер такімі засталіся. Калі я працаваў дырэктарам школы, сустрэкаўся з дырэктарамі гэтых школаў на сэмінарах, сходах. Кажу ім: адкрывайце расейскую нацыянальную школу. Не, ніхто ня хоча! Мне нават казалі, што Масква не дазваляе. «Трэба ўсім разам быць, мы ўсе рускія». Масква ж таксама раіць крычаць «расейская школа», а цяпер — «расейскамоўная». Пуцін абараняе расейскамоўнае насельніцтва, а не расейцаў.

«НН»: У Літве напярэдні ўступленьня ў Эўразьвяз быў скандал з прэзідэнтам Пакасам і расейскім бізнэсоўтам Барысам. У Латвіі — з расейскамоўнымі школамі. Гэта выпадковае супадзеньне?

ВЦ: Праграма адукацыі ў Латвіі была створаная ў пачатку 90-х. І ўжо тады было пастаноўлена, што ў 2004 г. расейскамоўныя школы павінны перайсьці на латыскую мову ў выкладаньні базавых прадметаў. Падышоў тэрмін — а яны сядзелі, не вучылі латыскія мовы, не стваралі сваіх нацыя-

АЛЕСАНДР ВНАКУРА

нальных школ. З 1 верасня трэба ўсё выкладаць па-латыску. Яны спыхаліся ў апошнюю хвіліну!

«НН»: Вы ўжо паўтара месяца як сталі грамадзянінам Эўразьвязу. Ці змянілася што?

ВЦ: Мы яшчэ толькі ўступілі ў Эўразьвяз — гэтага адчуваньня яшчэ няма. Расейскамоўныя сьпярга не хацелі, каб Латвія ўступала ў ЭЗ. А потым (каб «прабіць» расейскую другую дзяржаўнай мовай) вырашылі дзейнічаць праз ЭЗ. Думаюць, што тут створаць другую Расею. Але гэта ўсё ілюзіі: латышы на гэта ніколі ня пойдучь! У кожнай жа дзяржаве розныя стасункі, рознае становішча. Ці ёсьць у той самай Францыі палова альжырацаў, якія будуць крычаць: «Давайце другую мову — арабскую»? І ў Латвіі такога ніколі ня будзе.

Вядома, Латвія дапамагае нацыянальным меншасцям. Напрыклад, нашаму таварыству ў год выдзяляцца каля 200 латаў (блізу 400 далараў ЗША. — Рэд.), у нас ёсьць свой офіс. Мы ўваходзім у Асацыяцыю нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі, дзе аб'яднаны 20 таварыстваў, якія стаяць на пазыцыі домкраты і не падтрымліваюць расейскамоўных.

У Літве, Эстоніі нацыянальным меншасцям жывецца лепей: дзяржава аплачвае будынкі, дзе размяшчаюцца іх офісы, і газэты дапамагае выдаваць. А тут складаней, бо ні ў Літве, ні ў Эстоніі няма такой колькасці прыезджых расейскамоўных, як у Латвіі. Тут нельга зрабіць як у Літве, дзе далі грамадзянства ўсім: тут чалавек павінен ведаць мову, быць льялянем да дзяржавы й г.д. Калі сёння даць расейскамоўным грамадзянства (а іх жа палова), значыць, на галасаваньні ці рэфэрэндуме прагаласуюць — і ўсё, зрабіць што хочаш! Латышы гэта ведаюць. Дый у Эўразьвязе, даручыць не такія дурныя, каб сказаць: «У Латвіі трэба ўсё зрабіць як у Літве, як у Эстоніі». Ёсьць рамачная канвэнцыя для нацыянальных меншасцяў, прынятая ў Эўразьвязе, — права на

адукацыю й інш. Яны могуць прыняць дэкларацыю, але з аўтаркамі: гэта мы, маўляў, робім цяпер, а гэта, напрыклад, праз 5 гадоў, калі большасць будзе грамадзянімі, будзе ведаць латыскую мову, будзе льялянай да дзяржавы... Праз 10—20 гадоў прыйдзе новае пакаленьне, яно будзе ведаць латыскую мову: яе вывучаюць усё больш і працу безь яе ня можаць знайсці. На ўсе ж крычачь пра расейскую мову, шмат хто аддае сваё дзяццё ў латыскія школы.

Беларусы: свае і пасольскія

«НН»: Сярод беларусаў Латвіі ёсьць людзі, якія занялі «свой пачосны пасада» — у палітыцы, напрыклад?..

ВЦ: Старшыня Союму Латвіі мінулага скліканьня Чэпаніс — беларус паводле нацыянальнасьці. Ён нарадзіўся ў Латвіі, але ў яго маці беларуска і ў пашпарце ён пішацца беларусам. Я зь ім сустракаўся: ён ня ведае мовы і толькі лічыцца ў пашпарце беларусам. Ён не прыкляўся нідзе да беларусчыны. Тыя, хто трапляе ў дзяржаўныя структуры, стараюцца сваю нацыянальнасьць затушоўваць, каб ніхто да іх не падкапаўся. Гэта ўжо аблатьшаныя людзі.

Ёсьць беларусы ў партыях. Вось у партыі «Новы час» палітык з чыста беларускім прозьвішчам Кавалёнак. Ён латыскамоўны, нарадзіўся тут, але ж ён беларус. Пакуль яшчэ ён ня быў на нашых вечарынах, я яго нядаўна запрасіў.

«НН»: А ў бізнэсе?

ВЦ: Калі пашукаць — знойдзецца! Ёсьць нават мільянер-беларус — Ян Апаленіс. Ён займаецца гатэльным бізнэсам, трымае гатэль каля вакзалу ў Рызе, мае свой самалёт.

«НН»: Колькі сяброў у «Сьвітанку»?

ВЦ: У нас каля 40 сяброў (пераважна інтэлігенцыя: мастакі, артысты, настаўнікі, мэдыкі), але на вечарыны мы зьбіраем па 300—400 чалавек. Калі мы стварылі «Сьвітанак» у 1988 г., у нас было каля 200 сяброў. А потым пачаўся «Інтэрфронт». І тады была створаная другая арганізацыя — «Прамесь».

Вячка Целеш (справа) з Алесем Шатэрнікам і журналісткай Латыскага радыё Тацянай Касухай ў часе адкрыцця мэмарыяльнай шыльды Натальлі Арсеньневай на будынку былой Беларускай гімназіі ў Вільні.

Міністэрствам інтэграцыі кіруе латыш з Амэрыкі. Ён ня ведае гэтых «саўкоў», думае: каб іх інтэграваць, зь імі трэба быць добрым. Маўляў, калі ён нешта ім дасць, пахваліць іх, то і яны стануць добрымі.

Няма падручнікаў: у нас у Латвіі эўрапейская праграма, а ў Беларусі засталася саўкова праграма. Таму мы вымушаны вучыцца па латыскіх падручніках, бо ў нас няма падручнікаў па-беларуску, якія былі б выдадзеныя згодна з гэтай праграмай. У даваенны час існавалі беларускія школы і гімназіі, было беларускае выдавецтва ў Латвіі. Сёння ж няма каму выдаваць і няма грошай.

Ян Апаленіс — латвійскі мільянер-беларус.

Мільянэра

«НН»: Зь якімі мэтамі?
ВЦ: У «Сьвітанку» мы разам з латышаў ішлі на барыкады — адстойваць незалежнасьць Латвіі, латыскую мову і, адначасова, сваё нацыянальнае. А гэтыя дзельці да расейцаў і расейскамоўных, хадзілі на іхныя мітынгі. А потым стварылі сваё «Таварыства беларускай мовы «Прамень». Але гэта толькі шыльда: там размаўляюць па-расейску. Песенкі, праўда, сьпяваюць — беларускія і расейскія.

Спачатку яны выдалі газету ў супрацоўніцтве з намі. Нейкі час мы былі разам, хаця яны ўсё ж былі лэвай крыху. Калі ў Беларусі ўлада памяншалася, амбасада зьмяніла свае адносіны да нас: яны захацелі, каб дыяспара прапагандавала іхную палітыку. Але «Сьвітанка» ня можа на гэта пайсьці: мы не перааблямаем. Таму беларуская дзяржава больш супрацоўнічае з «Праменем». Там зьявілася былая камуністка Валянціна Піскунова, цяпер бізнэсоўка, яна зарабляе грошы на беларускіх будматэрыялах, якія прывозіць сюды: цэглу, цэмент... З мэтай зарабляць грошы яна робіць усё, каб прыхіліць беларускую дыяспару да сьбываньня беларускай улады. Піскунова фінансуе і газету «Прамень». Была на гэтай газэце «Пагоня» — яе выкінулі, казалі: «Конь гэты нам не патрэбен». У гэтай газэце абліваюць брудна нас, Латвію, усхваляюць сьбываньню Рэспубліку Беларусь, Расею.

«НН»: Вы згадалі беларускую амбасаду. Сваім часам беларускім паслом у Латвіі быў Міхаіл Марыніч. Як ён тады кантактаваў з вамі?

ВЦ: Я тады якраз быў дырэктарам школы. Перад ім быў Вялічка, яшчэ пад бел-чырвона-белым сьцягам. А пры Марынічу ўжо паднялі чырвона-зялёны. Вялічка быў на нашых сустрэчках, нават на сьвята 25 Сакавіка заўжды прыходзіў — калі ня сам, дык ягоныя прадстаўнікі. Да Вялічкі я мог загэлафанаваць у любы час. А Марыніч прыхаў адзін раз у школу, на адкрыцьцё навучнага году. Была лэйка на вуліцы, сталі дзеці, настаянікі. Прагукаў латыскі гімн, а потым беларускі «Магутны Божа». Марыніч ня ведаў, што будзе гімн, якога не прызнае цяперашняя беларуская ўлада. І давядося яму стаяць пад гэты гімн! Але потым ён ужо не прыходзіў, трымаўся вельмі асьцярожна.

Я здзівіўся, калі ён адкрыта выступіў супраць Лукашэўкі і потым ба-

лятаваўся на прэзыдэнта. Потым ён прыяжджаў у Латвію на канфэрэнцыю, падышоў да мяне. Прыём ужо быў зусім іншы. Я сказаў: «Я рады, што вы таксама змагаецеся за нашу Беларусь». Магчыма, тады, як быў у амбасадзе, ён павярнуў сябе асьцярожна, бо баяўся і меў на мэце далейшае змаганьне. Я не асуджаю яго: можа, чалавек ня мог рабіць іначай.

Дыяспара не дапаможа

«НН»: Як ставяцца латышы да «Сьвітанку»?

ВЦ: Я ў часы прэзыдэнцтва Ульманіса быў сябрам Кансультацыйнай рады нацыянальных меншасьцяў пры прэзыдэнту, якая існавала 5 гадоў. Кожны месяц мы з прэзыдэнтам абмяркоўвалі нацыянальныя пытаньні. Новая прэзыдэнтка Вайра Віка-Фрэйбэрга скасавала гэтую структуру.

«НН»: На зьмену ёй што-небудзь стварылі?

ВЦ: Ёсьць Міністэрства інтэграцыі, каб больш станавілася грамадзян з гэтых «саўкоў», каб яны сталі льялянымі да гэтай дзяржавы. Пры міністэрстве стварылі таксама Кансультацыйную раду. Але ў міністэрстве няма нейкай стабільнай лініі: прызначаюць палітыкаў кіраваць установай — і праз год-два іх выганяюць.

Цяпер міністэрствам кіруе латыш з Амэрыкі. Ён ня ведае гэтых «саўкоў», думас: каб іх інтэграваць, зь ім трэба быць добрым. Ён набраў расейскамоўных у Кансультацыйную раду, і ад «Праменю» туды ўвайшла Піскунова. Але яна ня ведае латыскай мовы, а паседжаньні вядуцца ўсё на дзяржаўнай мове. Таму заміж Піскуновай ужо ўзялі нейкую ейную знаёмую настаяніку. Міністар думаў, што ён будзе весыць дыялёг, а яны ўсё адно паграбуюць расейскамоўную школу! Іх ужо не справыхаваем.

«НН»: У Беларусі ёсьць спадзевы, што беларуская дыяспара Польшчы і краін Балтыі — новых сяброў Эўразьвязу — зможа стаць падтрымкай для дэмакратычнай Беларусі, больш зьвяртаць увагу ЭЗ да нашых праблем. Ці рэальна гэта?

ВЦ: Асабліва на гэта не спадзявайцеся. Дарэчы, расейскамоўныя тут хацелі прабіцца на выбарах прадстаўнікоў ад Латвіі ў Эўрапарламент, але нікога ў іх ня выйшла: за іхную партыю амаль ніхто не галасаваў.

Гутарыў Аркадзь Шанскі

15 красавіка — найбольшае сьвята камуністычнай Карэі. Краіна адзначае дзень нараджэньня таварыша Кім Ір Сэна. Прынята лічыць, што «Вялікі Правадыр, Сонца Нацыі, Маршал Магутнай Рэспублікі» нарадзіўся менавіта ў гэты дзень. Пераканаўчыя доказы таго няма. І ўвогуле, пра жыцьцё вялікага правадыра карэйскіх працоўных да таго часу, як ён ім зрабіўся, мы ведаем мала.

Упершыню імя Кім Ір Сэн, што азначае «сонца ў пару найбольшага зьзяньня», стала шырока вядома ў 1937 годзе. Гэта былі найпаганейшыя часы для Карэі. Краіна была акупавана японцамі. Карэйцаў сыстэматычна пазбаўлялі ўсяго сьвята: зямлі, багоў, мовы. У тым самым 1937 годзе быў выдадзены загад, які абвяшчаў, што Карэя квітнее ў братаўскім саюзе зь Японіяй, і забараняў усё, што магло кампрамэтаваць ідэю карэйска-японскай інтэграцыі: ад вьвучэньня нацыянальнай гісторыі да публікаваньня зьвестак пра галечу ў краіне.

Кім Ір Сэн

Лі Сын Ман

Эпоха таварыша Кім Ір Сэна

Няцяжка ўявіць, якую нянавісьць адчуваў карэйцаў да сваіх «старэйшых братоў» (так афіцыйна трэба было называць японцаў). Аднак супраціў у краіне на той момант амаль не было. Толькі ў суседняй Маньчжурьі дзейнічалі партызанскія аддзелы, якія складаліся з карэйскіх эмігрантаў, пераважна камуністаў. Адзін з такіх аддзелаў называўся ў гонар свайго камандзіра («Вьвизьіаі Кім Ір Сэна»). Менавіта ён ачолюў самоу гучную акцыю карэйскай партызанкі — рэйд на Пачхонба.

Невялікае мястэчка Пачхонба на карэйска-маньчжурскай мяжы было атакавана 4 чэрвеня 1937 г. групай партызан. І хоць апаэрацыя ня мела вынікаў, рэзананс быў вялікі, бо ўпершыню партызанам пашчасціла патрапіць на тэрыторыю Карэі. Карэец кінуў выклік акупантам і застанься жыць. Адно гэта рабіла яго ў вачах суайчыннікаў увавабленьнем гераізму. Там пачала складатца легенда аб вялікім правадыры. У твар героя, аднак, мала хто ведаў. Таму, калі праз васьм год у Пхеньяне малады савецкі афіцэр карэйскага паходжаньня быў адрэкамэндаваны народу як гераі Пачхонба, адрэгу ж зьявіліся чуткі, што адбыўся падман.

Саветы, тым ня менш, пачынаюць паслядоўна працоўваць свайго пратэжа на кіраўнічых пасадах, і ў 1948-м годзе ён робіцца кіраўніком абвешчанай на поўначы Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. Амаль адначасова на поўдні пры падтрымцы амэрыканцаў утварэцца Рэспубліка Карэя на чале зь Лі Сын Манам — былым прэзыдэнтам першай Карэйскай рэспублікі, якую абвясцілі 1 сакавіка 1919 году пасля антыяпонскага паўстаньня. Яе дэлегацыя была накіравана на Вэрсальскую мірную канфэрэнцыю, але пад націскам японцаў не была прынята да ўдзелу.

Такі чалавек быў сур'ёзным супернікам былому савецкаму лейтэ-

нанту, таму карэйскія камуністы пасляляшалі атрымаць у Крамля дазвол на зьнішчэньне «антына-роднага рэжыму Лі Сын Мана». Сталін даў згоду, і 25 чэрвеня 1950 году пачалася Карэйская вайна, якая хутка перарасла ў першае пасляваеннае ўзброенае сутыкненьне дзьвюх сыстэм. На дапамогу карэйскім таварышам пасляляшлі савецкія дэпчкі і кітайскія байцы.

З другога боку ў Карэю рушыла армія генэрала Макартура, да якой далучылася шмат добраахвотнікаў з усходнеэўрапейскіх эмігрантаў. Так, беларускаю роту для барацьбы з карэйскім камунізмам стварыў Радаслаў Астроўскі. А ў 1951 годзе амэрыканскія газэты надрукавалі зьдымак жанчыны, якая ўглядаецца ў здымак амэрыканскіх палонных у Карэі, каб зьянісь сьрод іх свайго сына. Увавабленьнем пакут амэрыканскай маці сталася Клара Змагар, жонка Янкі Чаранука, былога палчэніка А.Луцкевіча, В.Ластоўскага, першага пасла БНР у ЗША (пра гэта падрабязна пісалася ў трэцім нумары «Агсхе» за 2001 г.).

Вайна спрыяла ўмацаваньню асабістай улады Кім Ір Сэна. Выкарыстаўшы сытуацыю, Кім жорстка расправіўся з унутрыпартыйнай апазыцыяй. Тэрор дайшоў да такіх маштабаў, што Масква з Пэкінам вьвешаны былі паслаць сумесную дэлегацыю ў Пхеньян, каб нагадаць карэйскаму кіраўніку аб магчымасьці новай «братэрскай дапамогі», а папросту кажучы — гвалтоўнай зьмены ўраду.

Савецка-кітайскае супрацьстаяньне, якое пачалося неўзабаве, не дазволіла выканаць пагрозы, і вялікі правадыр застаўся на сваім месцы. Менавіта тады ўзьнік культ асобы, які намогна абганьну нават хваласьпэвы ў гонар «бацькі ўсіх народаў» і «вялікага стьрнвовага». Нанову стварэцца біяграфія правадыра і ягоны імідж. Партызанскі атрад з трохсот чалавек ператвары-

сца ў армію, напад на Пачхонба — у пачатак усенароднай вайны зь японскім захопнікамі. Сам ён намаганьнямі партыйнай прапаганды з рэвалюцыйна-матэрыялістычна робіцца ўсходнім удаляром, якому падпарадкоўваюцца сілы прыроды. Менавіта тады пхеньянская прапаганда пачынае крычаць пра «чучэ» — дактрыну нібыта глыбока карэйскую (на самай справе кальку з кітайска-расейскага казарменнага камунізму), якая ў той жа час павіна зрабіцца ўзорам для ўсяго сьвету. У КНДР знаходзяць прытулак і падтрымку баевікі зь японскай Чырвонай Арміі, філіпінскай сьпаратысты і Пол Пот (апошні атрымаў званьне народнага героя КНДР).

Распад сацыялістычнай сыстэмы прымушае шукаць новых шляхоў. Кім распачынае перамовы зь Сэулам, працягнутыя яго сынам. Гэтая палітыка аказалася надзьвечай плённай.

Сёньня Сэул выступае галоўным спонсарам Пхеньяну. На поўдні добра памятаюць найноўшую гісторыю Германіі і тое, зь якой цяжкасьцю адбывалася асыміліцыя ўсходніх немцаў. Карэйскі варыянт можа аказацца яшчэ больш складаным, бо галодныя карэйцы — гэта не нямецкія бюргеры. Да таго ж поўнач усяго ў два разы адстае ад поўдня па колькасьці насельніцтва. Чакаць вызваленьня ад амэрыканцаў карэйцам не выпадае. Вашынгтон ня рады, што загруз у Іраку...

Лёс Паўночнай Карэі яшчэ раз пацьвярджае думку: ніхто ня даць вызваленьня народу, які сам таго не дамагаецца.

Уяслаў Шатэльнік

Арткул Вацлава Гаўла пра паўночнакарэйскую праблему — старонка 10.

Посьпехі чачэнскіх партызанаў

Масква памяннала вайскавае камандаваньне пасля шэрагу паразьў на Каўказе.

Расейскія войскі не кантраляюць нават Грознага, прызнаў у пятую гадавіну пачатку вайны пракурор Чачэніі Уладзімер Краўчанка ў інтэрвю газэце «Коммерсант». У траўні загінуў Кадзіраў. У чэрвені партызаны атакавалі Інгушэтыю, зьнішчыўшы сотню салдат і чыноўнікаў. У ліпені партызаны напалі на вёску Аўтуры і забілі 50 салдат і міліцыянтаў. Расейскія вайскоўцы толькі пасля таго, як

інфармацыю паведамілі незалежныя крыніцы, прызналі, што бой у ваколіцах Аўтуры быў. Расейская вэрсія ад розніваецца ад вэрсіі відэаочкаў, сьведчаньня якіх запісала незалежнае Таварыства расейска-чачэнскай дружбы зь Ніжняга Ноўтару. Аддзел партызанаў сьрод белага дэа ўстаўпіў у Аўтуры. Перастрэлка цягнулася цэлы дзень, але дапамога абложаным міліцыянтам ня йшла. Толькі пад ве-

чар зь недалёкіх Шалаяў прыбыла калёна войск. Партызаны адступілі ў лес, каб завабіць пагоно ў засаду. У пачатку баі загінула амаль 50 расейскіх салдат і міліцыянтаў. 12 трапілі ў палон.

У той жа час у Грозным быў здзейсьнены няўдалы замах на выканаўца абавязкаў прэзыдэнта Чачэніі Сьяргея Абрамава. Абрамаў выжыў, але, паводле сьведкаў, загінула сама меней 18 міліцыянтаў і салдат (паводле афіцыйных зьвестак, загінуў ахоўнік Абрамава, а яшчэ двое былі паранены).

СП; gazeta.pl

Прыпыняючы рэчаіснасьць

Працяг са старонкі 1.

«Маленькую», — гаворыць да крамніцы трыццаціпяцігадова старэча, і яна, нічога не ўдакладняючы, выцягвае з бутэлькавай батарэі паўлітроўку «пладова-ягаднага». Назва напою не іграе аніякае ролі. Галоўнае, каб на ўсе гэтыя «Славянскія вэрмуты» і «Вясёлыя перазвоны» хапіла драбязы. У сярэднім сёння пляшачка такога «нябеснага тунку» каштуе столькі ж, як два літры самага таннага малака.

Мяне не перастаюць здзіўляць т.зв. «кафэтарэй» пры ўнівэрсамах, дзе апроч кавы, гарбаты й піва з квасам на разьліў прадаюць вінішка й водачку. Зьдзіўленьне расьце хутчэй ня столькі з фэноменам існаваньня такіх унівэрсальных пунктаў, колькі з назіраных тамка пэрсанажаў. Апроч рэальна апухлай ад злоўжываньня алькаголем публікі даводзіцца бачыць добрых дзядзечак, падобных да інстытуцкіх выкладчыкаў. Гэткі сярэднеарытмэтычны Электрон Іванавіч звычайнай вельмі ціхім голасам замаўляе сабе плястыкавую чарачку гарэлкі і бутэрброд з селядцом. Прычым бутэрброд часьцяком бярэцца ад уяўнага соруа, як бы ў нагрук, бо насамрэч гарэлка спажываецца без закускі. Трапляюцца й несарамлівыя. Яны могуць узьць у даважак («зіп-вок» (кілішак мінэралкі), а могуць абсыцца і выключна агнявай вадой. Дзеся чаго ж ім п'ецца па-за застольем, па-за ўрачыстасьцю?

Здаецца, Далёз назваў стан алькагольнага ап'яньня незвычайным

прыпыненнем рэчаіснасьці. Зразумела, што рэчаіснасьць у такім выпадку прыпыняецца толькі для самога п'янага. Настае адчуваньне ўласнай аўтаномнасьці ад навакольнага. Гэта было заўважана даўно. Нездарма рознага кшталту моцныя напоі ў старажытнасьці ўжываліся пераважна ў рытуальных мэтах: каб часова вымкнуцца з гэтага сьвету і ўступіць у кантакт з багамі. Язычнікі трыны — найскравейшы прыклад таму. Людзі супольна прыпынялі сваю рэчаіснасьць дзеля важнае місіі — суправоду памерлага да багоў. Зь цягам часу гэтыя напоі трацілі сваю рытуальную функцыю, становічыся ў шэраг прадуктаў масавага спажываньня. Аднак блізка да XV ст. тункі былі дастаткова слабымі ў параўнаньні з гарэлкай, якая акурат тым часам зьявілася дзякуючы італьянцам. Пра гэта трэба пастаянна нагадаваць нашым славяна-водачным патрыётам. Распаўсюд гарэлкі ў Беларусі, як па шычрасьці, нічога добрага не прынёс. «Дзе балое шляхта, там ліцца гарэлка і кроў», — казалі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

Чытаючы шматлікія акты літоўскай Мэтрыкі, даецца здзіў: ці ня большая доля зьлачынстваў чынілася, калі людзі былі «віном гарэзда апільымі». Іншым разам думасца, што не з раскошы шляхта шалела, а з прычыны абьдзённага імкненьня ўцячы ад усьведзьдзеньна жалівага факту адуцнасьці ўласнае дзяржавы як зьласьці. Ёсьць вялікі князь, які ніякай ролі не іграе, і ёсьць колькі магнатскіх фамілій, што зьяўляліся фактычнымі гаспадарамі розных частак краіны. Залатыя шляхецкія вольнасьці былі блефам, ня горшым за нашу

цяперашнюю рэфэрэндумную дэмакратыю. Можна, і кагось з магнатаў зьяўчоўку засягалі каламутныя думкі: ёсьцека і зямля, і грошы, і добрая радзіна, а дзяржава, дзеля якой касьміямі легчы здатны, нямашакка.

У свой час мяне дужа ўразіла дзёнінікавае прызнаньне Міхала Казімера Радзівіла: «Вячэру з князем еў я і страшна ўпіўся, што ўсю ноч па месьце на кані езьдзіў». І колькі такіх «копей» ня трапіла на старонкі дыярыяшаў!

Злоўжываньне алькаголем не магло прамінуцца бяссьледна. Рана ці позна надыходзіла прывыканьне да алькаголю, зьяўлялася кепскае патамства. Можна, гэта жорстка, але многае выдае на тое, што знакамітая шляхецкая зухаватасьць — проста гістарычны міт. Міт, выкліканы неразумьнем становішча, у якім сярэдні беларускі шляхціц знаходзіўся, — становішча шматгадовага бесьперастагнага запую. Паміраць ад шчыроў пачынаюць гэтыя страўнікі шмат каму зь іх давялося ўжо ў межах Расейскае імперыі. Расейцы, як ні дзіўна, працверзілі нашу шляхту, але мэталічна ўзлілі за спойваньне сялянства. Чынілі тое дзе сваімі рукамі, а дзе рукамі тых самых працверзелых шляхцоў. За карчомнай шклянцай сяляне прыпынялі заганьню рэчаіснасьць, у якой зь іх зьдзіралі па сешкур ды на штуркі секлі. Надараліся і сялянскія антыалькагольныя бунты, калі цэлыя вёскі прысягалі ня піць гарэлкі. Бунты падаўляліся. Цікава было б прасачыць гарэлачны абарот у беларускай вёсцы падчас паўстаньняў 1830—31 і 1863—64 г.

Цяперашняя Рэспубліка Беларусь цяжка параненая п'янствам і алькагалізмам. Афіцыйная статыстыка не хавае, што праблема з гэтым у нейкай ступені мае ледзьве ня кожны дзясцяты грамадзянін нашае краіны. Выходзіць, што адзін мільён чалавек штодня перабывае ў своеасаблівай алькагольнай эміграцыі. Чаму? Таму што дзяржава палюе на прывіды, спрабуючы злавіць за хвост савецкую жар-птушку. А яна насамрэч выяўляецца сіняй фабрычнай курцыяй, што апынулася на прыляўку пасля натуральнае сьмерці ад старасці. Няма здаровых ідэй — няма заікаўленасьці ў сапраўдным жыцьці тут. Хтосьці вяжджае за мяжу, хтосьці прыпыняе рэчаіснасьць. Аднак нават разуменьне гэтага іншым разам не ратуе чалавека ад спакусы напіцца бяз дай прычыны. Хаця, напярэды, прычыны прудумляюцца проста: праблема на працы, псыхалгічны перагрукі, стрэс... Усё як у паспалітага люду. Ніхто не аспрэчвае парэбы псыхалгічных разгрук. Але, далёб, праз уживаньне алькагольных напоў варту разгружацца не часьцей чым адзін раз на месяц (ці нават два месяцы). Дый толькі з добрае нагоды. І з добрымі закускамі. І, бадай самае галоўнае, у добрым таварыстве, дзе ўсе праблемы спакуля будуць агучвацца ў размовах ды губляць сваю першасную вастрыву. У сучасным беларускім соцыюме (не памінаючы тых апухлых) назіраецца іншая тэндэнцыя: дзень пры дні кляць чарачку, а з надыходам якога-кольвек усенароднага сьвята набрацца як жаба твані. І нагода выдатная, і праблем аніякіх, і барэжко зь сінэй птушкі прысьмыным пахам казыча ў носе.

Гомель

Адзін мільён беларусаў штодня выпраўляецца ў алькагольную эміграцыю.

Сягей Балахонаў — літаратар. Сталы аўтар «НН» і «Аргэ». Настаўнічае ў Гомелі.

Калі мужык зьядае ўсё

Беларусы перакананы, што добрая жонка і маці павінна смачна гатаваць. І рабіць гэта штодня. Фэміністкі тыкаюць пальцам на Захад — маўляў, тамака кабеты не гатуюць, а ўсёй сям'ёю наведваюць рэстарачыі, дзе пад прыглушаны бразгат відэльцаў гутараць зь дзецьмі й мужам. Дасьледаваньні Інстытуту Пэнтара выявілі, што гэта ня больш чым падманлівы стэрэатып.

Аказваецца, беларускі сьветапогляд у галіне ежы нічым ня розніцца ад сусьветнага. Большасць эўрапейскіх кабет лічаць, што шчаслівая сям'я — гэта сытая сям'я. Уласна, уволе павінен наесяцца мужчына, які, паводле пануючага перакананьня, павінен цяжка працаваць дзеля дабрабыту сям'і. Як некалі ў беларускай сялянскай хаце: бацька, які ад рана цягаў саху, стомлены сядзе за сталом і першы пачынаў есьці. Дзеткі толькі даядалі пасля таткі.

Сьвет змяняўся, з харчамі праблемаў няма, таму бацьку на талерку трапляе й тое, што засталася ад дзяцей. Сапраўды, ня сьвінням жа аддаваць? Сьвіней, да таго ж, у сярэдніх сем'ях і не трымаюць. Дый корміць тых парскоў адмысловай ежай, а не мяшанкай, мыюць і пасьвяць на ланцужку. Але гэта ў Эўропе.

Калі мужык зьядае ўсё, што паклалі яму на талерку, зацвярджае ў кабеты пачуцьцё ўласнай вартасці як добрай жонкі і ашчаднай гаспадыні.

Што паненка павінна па-майстэрску гатаваць, лічаць 83% эўрапейскіх кабет, а зь іх 82% мяркуюць, што самі робяць гэта добра. Стаміўшыся ад працы ля плыці і з замільваньнем глядзячы, як поркаеца ў сваёй талерцы

галава сям'і, 78% жонак чакаюць добрага слоўца ад свайго мужыка ў падзяку за свае выскілі. А той, аднак, трымаецца правіла: харчаваша моўчкі, жонку не перахваляваць, каб не распусьцілася.

У выніку паненцы даводзіцца вызначаць якасьць прыгатаванага па тым, зьядуць ці не. Калі мужык есьць шмат, аблізвае талерку і патрабуе дакладкі, паненка адчувае сябе шчаслівай. Ажно 62% прадстаўніц слабага полу прызналіся, што адчуваюць сябе няшчаснымі, калі прыгатаванае сямейнікам не смакуе.

65% кабет і 62% мужчын вераць, што шлях да сэрца мужыка ідзе праз ягоны страўнік. Добра прыгатаваная поліўка цэментуе шлюб значна лепш за пацалункі. Галоднаму досыць хутка абрыднуць залёты. Адкуль бяруцца здрада і разводы? Можна, каханкі гатуюць лепш, чым дома жонкі?

Як выявіла дасьледаваньне, больш за палову жонак (52%) прымушаюць сваіх мужыкоў браць дакладкі! Тыя ж, ведаючы, што адмова выкліча сваркі й яшчэ больш жудасныя вынікі, пагаджаюцца і мэханічна працуюць сківіцамі. Як казаў мой дзед, што прахыць усё жыцьцё ў адварнай лясамі ад цывілізацыі

52% жонак прымушаюць сваіх мужыкоў браць дакладкі.

вёсцы, «ня чуў смаку, а пры ў ср...!» Нашто цывіліць жонку па нейкіх дробязях? Лепш змалачіць дадатковы чыгунок бабкі ды, запіўшы журавінавым морсам, ісьці пілаваць дровы.

Але ж 32% моцнага мору прызнаюцца, што вылазяць з-за стала з пачуцьцём таго, што пе-

раелі. А потым нашы прыгажуні скардзяцца, што муж патаўсьцеў і не пралазіць празь дзьверы. Аднак, ажаніўшыся, хлапец проста абавязаны празь які год адрасьціць жывоцік, а то людзі скажуць, што жонка за ім не глядзіць.

Руслан Раўяка

Жоўтым па чорным

Чарнобыль перавярнуў жыццё Святланы Чэрнікавай зь Лепелю. Звычайнаму інжынэру-агрэхніку з Гомельскай вобласці давялося вывучыць нямецкую мову, каб выратаваць жыццё свайго сына. Цяпер Святлана возіць дзяцей на аздараўленьне, памянля прафэсію і стала майстрам саломпляцення. У яе найвялікшая ў Беларусі бібліятэка па гэтым майстэрстве, яму яна навучае дзяцей — каб аддаць людзям тое добро, якое зрабілі некалі ёй, выратаваўшы жыццё сына.

Святлане было 27, калі здарыўся Чарнобыль. Яна ляжала ў Брагінскай больніцы, 25 красавіка нарадзіла свайго малодшага сына Кірылу. Сям'я жыла ў вёсцы Выграбная Слабада за 30 км ад рэктару, марыла ад пажару было відаць і там. Пра аварыю даведлася праз 3-4 дні. Увесь гэты час жанчыны пілі малако і елі з гародаў, кармілі малаком дзяцей. «Нам хлусілі ўвесь час, што гэта далёка і няма чаго бацца, праз тыдзень-два ўсё будзе нармальна. Мы былі савецкія людзі і верылі гэтай інфармацыі, бо іншай не было». Пасля пачалі распаўзацца чуткі, што на станцыі ўсё гарыць і на ўкраінскім баку людзей эвакууюць.

Жанчын, хворых і дзяцей эвакуавалі 9 траўня ў летнікі і санаторыі. Туды ехалі толькі тыя, хто ня мог паехаць да сваякоў. Там было холадна, есці не было чаго, месяцаў вольных таксама не было. Толькі ў чэрвені пачалі эвакуаваць на сталася месца жыхарства. Саўгас эвакуавалі ў Буда-Кашалёўскі раён, нават вуліца там называецца Слабадзкая па водле назвы саўгасу.

Яшчэ раней эвакуавалі кароў. «Проста жывёла мела свой кош, яна каштавала тысячу рублёў. Я й мае дзеці нічога не каштавалі, мы былі бясплатныя», — кажа Святлана.

Тыя жывёлы, якіх не паспелі эвакуаваць, захварэлі на праміненную хваробу. У іх аддзялялася скура і правісаў пазваночнік. Кароў, якія яшчэ маглі стаяць, грузілі на фуры і завозілі на Гомельскі мясакамбінат.

Эвакуацыйныя пасведчаныя пацярпелым давалі толькі на Гомельскую вобласць, таму сям'я пераехала да Святланіных бацькоў у Лепель самастойна, не чакаючы ад дзяржавы грошай. Прышлося кінуць свой першы дарослы дом, дзе ўсё рабілі сваімі рукамі — рамантавалі і фарбавалі. Наагул, саўгас быў вялікі і багаты, зь вялікімі вёскамі. І клімат, і зямля там былі нашмат лепшыя за менскія і віцебскія. Пакуль ня здарылася гэтай катастрофы, людзі туды толькі прыязджалі жыць, ніхто не зьяжджаў адтуль. З таго часу месцам сустрачы зь былымі землякамі стаў радыёлягічны цэнтар, дзе раз на паўгоду пра-

ходзілі абследаваньні.

Святлана ж прыхахла да бацькоў у адным халаце, зь немаўляткам на руках. Праз год яны атрымалі ў Лепелі жылло. Спачатку мясцовае начальства неспрыветна паставілася да перасяленцаў. «Нам сказалі: мы вам жытла не дамо, чаго вы сюды прыхахалі, вас ніхто ня клікаў, і ўвогуле гэта вашы праблемы. Пры тым мы былі адзіная сям'я, якая прыхахла ў Лепельскі раён. Дык жа гэта быў мой родны горад і мая маці ўсё жыццё прапрацавала там настаўніцай — а як прымалі астатніх людзей? Гэта было стаўленьне мясцовай улады такое бесчалавечна. Судседзі і простыя людзі вельмі дапамагалі», — прыгадвае Святлана.

У той час, калі сям'я засталася ў Лепелі без жылга, грошай на існаваньне і працы, у газэтах пісалі аб тым, што вынікі аварыі на Чарнобыльскай АЭС ужо перадолены, а эвакуаваныя расьселеныя і маюць працу. Той нумар «Правды» Святлана захоўвае і дагэтуль.

«Мы ж лічылі, што жывём у найлепшай, сумленнай краіне. Так нас вучылі, і я ў гэтым была ўпэўнена, таму што была добрай вучаніцай. А выйшла зусім па-іншаму. Нас падманулі, ня даўшы нам інфармацыі. Трэба было зьехаць у першы ж дзень усім. Не было б панікі, проста частка людзей выратавалася б. Калі б нам казалі, што гэта атрута і смерць, людзі б знайшлі і грошы, і магчымасьць хоць некуды зьехаць. Злачынства і тое, што цяпер нам кажуць, нібы там усё нармальна і людзей трэба вяртаць».

Муж Святланы працаваў у «оо-не» яшчэ да ліпеня. Мужчын пакінулі «ўздымаць сельскую гаспадарку». Ужо быў зроблены радыёлягічны кантроль і было зразумела, што ня тое што сеяць, а знаходзіцца там небяспечна. Але ж людзям дазволілі саджаць агароды, каб ня сеяць панікі і пакінуць надзею на вяртаньне. Засеяныя агароды засталіся за дротам, паставілі жалезную браму. Святланін муж памёр пяць год таму ад раку сэрца. Ён шмат хварэў, перанёс дзьве апэрацыі. Дагледзілі яго ў сям'і: дзяржава не магла забясьпечыць годнае паміраньне ў больніцы.

КІРЫЛІНА КУЗЬМІНА

Сын Кірыл, народжаны напярэдадні Чарнобылю, меў чатырохразовы парок сэрца. Ён ужо не хадзіў і быў вельмі слабы. Доктары казалі, што ён не дажыве да 7 год, але Святлана вырашыла змагацца да канца. Аднойчы сам-насам са сваёй бядой яна ішла па набярэжнай

Сьвіслачы і ўбачыла шпільду фонду «Дзеціма Чарнобылю». Там ёй прапанавалі пайсць з сынам у нямецкую сям'ю на аздараўленьне.

У самалёце Святлана са страхам думала аб тым, што яе чакае ў невядомай краіне і ў неведомых людзей. «Я сядзела і думала: божа мой! На-

вошта я на гэта пагадзілася? У нас застаўся такі страх пасля дзьвюх войнаў зь Нямецкай і склаўся такі стэрэатып немца як ворага. А мой бацька, які перажыў акупацыю ў вёсцы, бачыў, што я баюся, і сказаў мне: «Ты ня бойся, Сьвета, я ж бачыў немцаў, яны нас не пакрыўдзілі, больш крыўдзілі партызаны, якія зь лесу выходзілі і выносілі ўсё з хаты. Ня бойся, неж будзе, не такія яны і страшныя, усе людзі аднолькавыя, і там ёсьць дроньня, і тут».

Нямецкая сям'я дапамагла зрабіць абследаваньне Кірылу. Праз Эвангельскую царкву быў арганізаваны збор грошай на апэрацыю, і праз тры месяцы апэрацыя адбылася. Людзі, якія здавалі грошы, прыходзілі ў больніцу паглядзець на Кірыла, прыносілі яму падарункі. Зь сям'ёй сьвярбюць дагэтуль. «Гэтыя людзі падарылі яму жыццё, і для іх гэта, бадай, самая вялікая справа, якую яны зрабілі ў сваім жыцці. А Германія стала для нас другой радзімай», — кажа Святлана.

Цяпер Кірылу 18 гадоў, ён вельмі добра ведае нямецкую мову і таксама пляне з саломкі, навучаюцца ў агрэхнічным каледжы ў Лепелі. Ён вельмі таленавіты да канструаваньня, пяць год таму вынайшаў станок для кручэньня саломы. Разам з братам Андрэем яны робяць выставы сваіх твораў.

Святлана захапілася саломкай, выпадкова ўбачыўшы гэты працэс. Яе ўразіў матэрыял, прапітаны сонцам, і яна пачала вывучаць саломпляценне па кнігах, праз некалькі месяцаў пайшла ў Дом рамстваў кіраўніком гуртка, а неўзабаве гэта зрабілася яе асноўным заняткам. Кажа, што захапленне павінна быць у кожнага чалавека, тады ён менш зьявртае ўвагі на жыццёвыя непараўменны. Ведае і зьбірае лекавыя расьліны. Гэтае захапленне ідзе зь дзяцінства, калі ў Лепелі зь сябрамі хадзілі па шчаўе ў луг, у грыбы ў бліжэйшы лес. Гэта быў звычайны дзіцячы занятак, за здадзенымі зьбілі дзеці атрымлівалі грошы (кіляграм сушанага кмену каштаваў чатыры рублі).

«Я сустрэла шмат і дрэнных людзей, чэрствых і абіяжавых, якія жывуць толькі дзеля сябе. Але нашмат больш я сустрэла людзей добрых, якія гатовы аддаць табе ўсё. Таму цяпер я стараюся таксама аддаваць другім тое, што мне аддалі, — працу зь дзецьмі-інвалідамі. Стараюся палепшыць іх жыццё, даць магчымасьць зарабіць грошы і знайсці занятка. Калі чалавек хворы, для яго вельмі важна рабіць нешта лепш за здаровага», — кажа Святлана.

Вераніка Дзядок

У «Мастацтва» будзе новы рэдактар

Яшчэ два нумары часопісу «Мастацтва» выйдзюць за подпісам Вадзіма Салеева. Кантракту, тэрмін дзеяння якога сканачэецца 19 жніўня, Міністэрства культуры працягваць ня будзе.

Прафэсар Салееў ведае сабе пану. Ён можа раздражняць сваёй нясыціпласцю («За маю працу можна было б і ордэн Скарыны даць»), але ж умее прыцягваць увагу нечаканымі меркаваньнямі. Асабовы займеньнік «Я» гучыць у ягонай гаворцы праз слова. Тыя, хто сутыкаўся з гэтым доктарам філзафскіх навук і заслужаным дзеячом культуры, першым

чынам кажуць пра Салеева, што ён чалавек ніпросты. За два гады ягонай працы ў «Мастацтва» там неаднойчы ўзьніклі канфлікты, разьбіраць якія даводзілася нават на калегіях міністэрства. Адзін з самых гучных — зьяўленьне ў сакавіку без тлумачэньня прычынаў народнага мастака Віктара Грамыкі.

Пры ўсім гэтым, пры Салееву часопіс змяніў дызайн, падвысіў колькасць падпісчыкаў (за Дударавым было 330, цяпер 800), рэнтабельнасьць сягнула 34% (супроць ранейшых 20). Тым большай неспадзяванкай было для Салеева рашэньне Мінкульту не працягваць кантракту. Прафэсар зьяўвае гэта з тым, што чыноўнікі баяцца наватарства:

«Дзяржаве патрэбны не наватары, а выканаўцы загадаў».

Ён выказвае супраць красавіцкага рашэньня калегіі міністэрства, згодна зь яким выданы рэдакцыйна-выдавецкай установы «Культура і мастацтва» (адпаведна — газэта і часопіс) у хуткім часе будзе ачольваць адзін рэдактар. Сп. Салееў напісаў ліст да міністра культуры Гулякі з просьбай пераглядаць рашэньне. Адказу няма. Салееў наракае, што сп. Гуляка так аніводнага разу яго і не прыняў за два гады. Прафэсар шкадуе, што ня зможа выдаць запракэнтаваны польскі ды ўкраінскі нумары часопісу.

Сяргей Будкін

Вадім Салееў.

Вацлаў Гавал

Кван-лі-со

Споўнілася ўжо роўна 60 год, як выйшлі на сьвет сьведчаньні ад Рудольфа Врбы й Альфрэда Вэтцлера пра іх пасьляваенныя ўцёкі з асьвэнцымскага канцлягэру. Гэта былі адны з першых сьведчаньняў пра гітлераўскую машыну сьмерці. Падобным весткам многія прадстаўнікі дэмакратычнага сьвету не хацелі верыць нават пры канцы вайны. Дзякуючы Врбе, Вэтцлеру ды іншым сьведкам жахі й умовы нацыскага канчатковага рашэньня сёньня вядомыя ўсім.

Рашучасьць, настойлівасьць і вядзеньне перагавораў з пазыцыі сілы — гэта адзінае, што Кім Чэн Ір ды падобныя да яго разумеюць.

Арткул надрукаваны ў: **Globe and Mail** (Канада), **Mlada Fronta DNES** (Чэхія), **Postimees** (Эстонія), **Frankfurter Allgemeine Zeitung** (Нямеччына), **Irish Times** (Ірляндыя), **Chosun Ilbo** (Карэя), **Gazeta Wyborcza** (Польшча), **Romania Libera** (Румынія), **SME** (Славаччына), **Washington Post** (ЗША), **Наша Ніва** (Беларусь) ды інш.

Такім жа чынам дзякуючы кнігам Артура Костлера, Іржы Вэйла ды Аляксандра Салжніцына з цягам часу сталі вядомымі значнасьць і сутнасьць савецкага камунізму. Людзі, якія на падставе непасрэдных сьведчаньняў імкнуліся зьвярнуць увагу на найвялікшыя зьлачынствы пайноўшча гісторыі, на шчасьце, знаходзіліся заўсёды й паўсюль. Рыты Панг апісаў тэрор Чырвоных кхмэраў, а Канан Макія — жорсткасьці астрагоў Садама Хусэйна. Гары Ву імкнецца зьвярнуць увагу на жахі кітайскіх працоўных лягераў Лао-каі.

Лёсы тысяч сучасных ушэкачоў, якім удалося зь вялікімі цяжкасьцямі прабрацца праз камуністычныя Кітай у свабодную Паўднёвую Карэю, пераканаўча кажуць пра зьлачынную сутнасьць паўночнакарэйскае дыктатуры. Іхныя сьведчаньні, пацьверджаныя сучаснымі стадаарожнікавымі дыямкамі, кажуць адначасна: Паўночная Карэя сёньня мае цалкам дзейную сыстэму канцэнтрацыйных лягераў. Завуцца яны «Кван-лі-со», ці, у перакладзе, «палітычна-папраўчыя працоўныя калёніі». Больш за 200 тысяч вязьняў там гібеюць ды паміраюць у такіх самых умовах, як калісьці мільёны вязьняў савецкага ГУЛАГу.

На паўночнай частцы карэйскае паўвыспы сёньня ўладарыць найтаталітарнейшы рэжым сьвету, які мае на сваім сумленьні мільёны чалавечых жыцьцяў. Кім Чэн Ір па сьмерці свайго бацькі Кім Ір Сэна пераняў вялікае камуністычнае гаспадарства ды без дакораў сумленьня працягвае ўзмацненне спадчыннага культу асобы. Ён корміць адно з найвялікшых у сьвечце войскаў ды вырабляе зброю масавага зьнішчэньня. Цэнтралізаваная плянявая гаспадарка ды дзяржаўная ідэалёгія чучке прывялі краіну да галадомуру, ахвяры якога лічацца на мільёны.

Наперакор усюдыснаму войску ды паліцыі дзясяткам тысяч адчайных паўночнакарэйцаў удалося ўцячы ў Кітай. Кітайскі бок, наперакор міжнародным дамовам, іх за ўцёкачоў не ўважае ды перашкаджае апарату Вярхоўнага камісара ААН па справах бежанцаў дапамагаць ім. Кітайскі ўрад ставіць на іх аблавы ля

межаў і дэпартуе назад у Паўночную Карэю, дзе іх жыцьцёвы шлях сканчаецца ў Кван-лі-со. Гэта ўсё адбываецца цяпер, а сьвет бязьдзейна пакідае гэта па-за ўвагаю.

Не вітаюць у Сэуле, нарэшце, нават тых, хто пасьля небяспэчнага шляху дабярэцца да Паўднёвае Карэі. Такія людзі перашкаджаюць афіцыйнай «сонечнай палітыцы», якая на словах выглядае даволі прывабна, але адначасова заснавана на бесьперапынных саступках. Каштуе яна Паўднёвай Карэі сотні мільёнаў далараў, але не вядзе да вырашэньня ўсёяе праблемы ды захаваньня чалавечых жыцьцяў. А як вынік — утрымлівае пры жыцьці пхеньянскага правадзьяра.

Кім Чэн Ір з дапамогаю свайго мільёнага войска, ядзерных бомбаў, ракету далёкага радыюсу дзеянья ды продажу зброі й вайсковых тэхналягіі падобным дыктатарам шантажуе цэлы сьвет. Ён хоча, каб за мяжою яго павяжалі ды баяліся, хоча, каб яго лічылі наймацнейшым уладаром сучаснасьці. Ён кідае на галодную сьмерць свой народ, а галадатар выкарыстоўвае пры найменшых прыметах ахалоджваньня бязьмежнае вернасьці сваёй асобе. Шантажом ён атрымлівае харчы ды нафту. Але гэтую дапамогу ён дзеліць сярод верхніх яму — у найпершую чаргу сярод войска. Высьветліць на месцы, да каго даходзіць дапамога міжнароднае супольнасьці, са зразумелых прычын не магчыма.

У гэтым годзе Камісія па правах чалавека ААН у Жэньве прыняла рэзалюцыю, якая асуджае мэтады паўночнакарэйскае ўлады. Неймаверна, але паўночнакарэйскі рэжым гэтай камісіяй за грубыя парушэньні правоў чалавека быў пакрытыкаваны толькі другі раз ад свайго ўзьнікненьня. Менш здзіўляе, але выклікае большы неспакой тое, што з 18 канкрэтных рэкамандацый з рэзалюцыі мінулага году паўночнакарэйскі бок ня выканаў ніводнай.

Кім Чэн Ір не перастае шантажаваць сьвет у той час, калі ні ў чым не вінаватая карэйцы паміраюць з голаду ці трапляюць у канцэнтрацыйныя лягеры. Настала пара, каб дэмакратычная дзяржава сьвету — краіны Эўразьвязу, Злучаныя Штаты, Японія ды не ў апошнюю чаргу сама Паўднёвая Карэя — аб'ядналіся ў сваіх дзеяньнях. Каб яны далі ясна зразумець, што таталітарным дыктатарам не саступаюць і што павага да асноўных правоў чалавека павінна стацца неад'емнай часткаю любых перамоў з Пхеньянам. Рашучасьць, настойлівасьць і вядзеньне перагавораў з пазыцыі сілы — гэта адзінае, што Кім Чэн Ір ды падобныя да яго разумеюць. Прынамсі, для гэтага ўжо не патрабуем чуць наступныя сьведчаньні жахаў.

Гаагскі трыбунал

10 ліпеня арбітражны суд ААН прызнаў пабудаваную Ізраілем антытэрарыстычную абаронную агароджу неадпаведнай міжнароднаму праву і тым самым у чарговы раз засьведчыў крыважэрнасьць міжнароднае супольнасьці ў пытаньнях араба-ізраільскага канфлікту.

Ідэя ўвядзеньня загараджалнае сыстэмы на заходнім беразе ракі Ярдан дзеля спыненьня прасочваньня арабскіх тэрарыстаў на ізраільскую тэрыторыю належала колішніму прэм'еру Ізраілю Эгуду Баракі і пачала рэалізоўвацца з ініцыятывы пяціпершага кіраўніка ізраільскага ўраду Арыэля Шарона. Заплянаваная даўжыня абароннага збудаваньня, абсталяваньня відэакамераі і прапускнымі пунктамі, складала 700 км, а каштарыс будоўлі роўны \$1,3 млрд. Нягледзячы на тое што агароджа пакуль што пабудаваная толькі на чвэрць запланаванае даўжыня, пазьгуны эфэкт для бясьпекі ізраільскіх грамадзян у адошні месяцы радыкальна зьменшылася. Хаця агароджа і ўскладняе жыцьцё і працу палестынскіх арабаў, яе значэньне як сродку абароны мірных ізраільцянаў ад нечалавечых нападаў усё ж пераважае.

Але ж вернемся да выразу Гаагскага суду. Аргумэнты судзьдзяў на карысьць нелегітымнасьці будаўніцтва агароджы пераканаўчымі ніяк не назавеш. Найперш суд спасылаецца на замацаваньні ў міжнароднай юрыспрудэнцыі правы асобы на працу, адукацыю, здароўе і годнае жыцьцё, парушаныя агароджай. Насамрэч, прапускныя пункты ды падзел некаторых участкаў зямлі ўскладняюць жыцьцё палестынскіх арабаў. Але ж ААН прыгавдае аб правах асобы на працу, адукацыю, здароўе і годнае жыцьцё, толькі калі на лаве пасудзеных — габрэйская дзяржава. Затое ніхто не зважае на генацыд супраць уласных народаў, які адбываецца ў такіх краінах — сябрах ААН, як Расея і Паўночная Карэя.

Аргумэнт пра тое, што агароджа замінае самавызначэньню палестынскіх арабаў, таксама сумнеўны. Галоўная перашкода незалежнасьці Палестыны — не Ізраіль, а тэрарызм. Як толькі ў

Рашэньне Гаагскага суду адлюстроўвае нарастаньне антысэміцкіх настрояў у Заходняй Эўропе. Габрэйскае ж пытаньне застаецца пытаньнем прыстойнасьці.

Палестыне зьявіцца ўплывовая палітыка, якія хочучь мірнага суіснаваньня з габрэямі, Ізраіль адразу сядзе з імі за стол перамоў. Яшчэ адзін аргумэнт супраць агароджы — што яна праходзіць па арабскіх тэрыторыях і тым самым замацоўвае іх анэксію Ізраілем. Пярэчаньні: па-першае, агароджа — не сыяна і яе можна перасунуць. Па-другое, у адрозьненьне ад шмат якіх іншых сяброў ААН, Ізраіль — дэмакратычная дзяржава з незалежным судом, які можа разглядаць скаргі паіярпелых ад будаўніцтва агароджы і ставіць пад сумнеў маршрут яе праходжаньня (такія прыклады ўжо ёсьць).

Затое суд не ўлічыў відэаочнага права Ізраілю на абарону свайго насельніцтва ад тэрарызму. Акрамя таго, сам разгляд справы ў Гаагскім судзе сумнеўны: слуханні ў арбітражных судах вымагаюць згоды абодвух бакоў, а яе з боку Ізраілю не было. Некаторыя ж падрабязнасьці працэдур перагаворылі пасьлядзьяньне суду ў фарс. Так, вырак быў зьлічаны прадстаўніком Кітаю — краіны, асабліва вядомай сваім «клопатам» пра правы чалавека (напрыклад, там надочны прыцягнулі да крымінальнай адказнасьці аўтара сеткавых артыкулаў за публікацыю пра трагічны падзеі на плошчы Цян'яньмэнь).

Ну, але ж пра антыізраільскія настроі ў структурах ААН вядома ўжо даўно, дыя выракі такога кіталту абавязковае сілы ня маюць. Насьцярожае іншае. Адзіны судзьдзя, які прагаласаваў супраць выраку, быў амэрыканец. Прадстаўнікі з Эўропы выступілі за асуджэньне Ізраілю. Сярод іх быў і нямецкі судзьдзя. А нямецкая лібэральная прэса горача вітала антыізраільскі вердыкт. Як нехта трапа заўважыў, праца працягваецца...

Агулам рашэньне Гаагскага суду і рэакцыя на яго адлюстроўваюць нарастаньне антыізраільскіх і антысэміцкіх настрояў у Заходняй Эўропе. Так, у Францыі, краіне з самай вялікай у Эўропе габрэйскай грамадой, урад больш ня ў стане абараніць габрэйскіх грамадзянаў ад па-экстрэмніска настроеных мусульмануў. У Нямеччыне галоўнае пытаньне ў развагах пра другую сусьветную вайну — ужо на «як быў магчымы Галакост», а «чаму мы прайгралі Сталінград» ды «мы таксама былі ахвярамі». А адной з прычын «няслушнае» палітыкі Злучаных Штатаў шмат якія нават адукаваньня немцы лічаць прысутнасьць ва ўрадзе Амэрыкі асобаў габрэйскай нацыянальнасьці. Згадаем таксама непасрэдную фінансую дапамогу Эўразьвязу ўраду Палестынскае аўтаноміі. Празь непразрыстасьць палестынскіх структураў вялікая частка дзевяцізначных сум дапамогі ідзе на падтрымку антыізраільскіх тэрарыстычных групавак.

У гэтым недасканалым сьвечце існуе шмат заблытаных культурных і палітычных пытаньняў, адка на якія залежыць ад асабістых прэфэрэнцыяў асобы. Габрэйскае пытаньне доўгі час было і застаецца менавіта пытаньнем прыстойнасьці. Выглядае, што прыстойных людзей у нашай частцы сьвету, вядомай як Эўропа, застаецца ўсё менш.

ЗАМЕСТ ХРОНІКІ СУПРАЦІВУ

21 ліпеня, Менск, плошча Якуба Коласа.

ФІЛЬМ/ІСЭД/ІН

Сяргук Вінаградаў, siazrhub.vinahradu@tut.by

Аляксандар Фядута

Чалавек, які здолеў зьмяніць сьвет

За дзесяць гадоў, якія Лукашэнка кіруе дзяржавай, ён здолеў пераўтварыць краіну згодна з уласнымі ўяўленьнямі.

Гэта мела быць дзяржава, у якой усё залежала выключна ад яго. Прэзыдэнт прызначаў усіх кіраўнікоў мясцовых органаў улады. Тым жа заступалі апазыцыйны шлях у парламэнце і мясцовыя саветы.

Прэзыдэнт назначаў урад, генэральнага пракурора, усіх судзьдзяў, палову членаў Канстытуцыйнага Суду і Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзеньні рэфэрэндумаў. Другую палову прызначала верхняя палата парламэнту, выбраная мясцовымі саветамі, якія, у сваю чаргу, падлягалі жорсткаму кантролю людзей зь мясцовых адміністрацый, назначаных прэзыдэнтам.

Прэзыдэнт назначаў кіраўнікоў усіх буйных дзяржаўных прадпрыемстваў і членаў праўляльнай Нацыянальнага банку.

Назначаў паслоў і надаваў званьні генэралам усіх родаў войск.

Назначаў рэдактараў вядучых цэнтральных дзяржаўных газэт і тэлекампаній.

Назначаў рэктараў ВНУ і прэзыдэнта Акадэміі навук. Прысвойваў тытулы і навуковыя ступені.

Ніхто ня мог права кантраляваць пазабюджэтныя фонды, якімі карыстаецца прэзыдэнт.

На ягоны загад пачалі зьяўляцца гіганцкія аб'екты, што нагадвалі эгіпецкія піраміды. Усё пачалося з будаўніцтва лядовых палацаў. Потым была ўзведзена велізарная бібліятэка.

Лукашэнка зрабіўся кіраўніком Нацыянальнага алімпійскага камітэту. Езьдзіў на лыжах ды каньках зімой і летам, а за ім і ўсё чыноўнікі, незалежна ад узросту і стану здароўя, таксама сталі на лыжы і канькі — каб пазбавіцца падарэзьняў, што на іх нельга паставіць.

Ніхто ня мог яму запярэчыць. Усе і ўсё залежала ад яго.

Але ён таксама баіцца. Баіцца страціць уладу.

Страх

Каго ён баіўся? Моцных канкурэнтаў і журналістаў.

У Беларусі раптам пачалі прападаць людзі. Найперш зьніклі даўнія Лукашэнкавы саюзьнікі — амбінныя і харызматычныя Віктар Ганчар і Юры Захаранка.

Потым знік журналіст — апаратар расейскага каналу ГРТ Дзьмітры Завадзкі, у мінутым асабісты апаратар Лукашэнка. Значыцца не былі знойдзены. Людзі, абвінавачаныя ў выкраданьні і забойстве Завадзкага, — былыя супрацоўнікі спецслужбы — не прызналі сваёй віны ў гэтым, хоць прызналі ў забойстве многіх іншых асоб. Сьледчыя не знайшлі галоўнага доказу віны — цела журналіста.

У 2000 г. генапракурор Алег Бажэлка і старшыня КДБ Уладзімер Мацкевіч запатрабавалі ад прэзыдэнта адстаўкі ягонага

памочніка Віктара Шэймана, які нібыта ўкрываў сапраўдных забойцаў Завадзкага. Лукашэнка звольніў усіх трох. На наступны дзень ён прызначыў Шэймана на пасаду... генэральнага пракурора.

Усё часцей заходзіць гаворка пра беларускія «эскадроны сьмерці» — спэцыяльную адзінку, створаную з мэтай ліквідацыі неўпадабаных людзей. Інфармацыя пра гэта пратачылася ў прэсу. Лукашэнка ў адказ узмацніў барацьбу з газэтам. Недзяржаўныя выданьні пазбавіліся друкарняў і распаўсюду. Журналісты абвінавачваліся ў «абразе» прэзыдэнта і трапілі пад суд, які адпраўляў іх на прымусовыя работы і даваў велізарныя штрафы. Такім чынам ліквідоўвалася апазыцыйная прэса.

Сьледам за журналістамі прыйшла чарга інтэлігенцыі, якая, на думку Лукашэнка, зьяўляецца галоўнай апазыцыйнай сілай. Прэзыдэнт канфіскаваў нерухомасьць Саюзу пісьменьнікаў, потым пазбавіў яго газэты. Загадаў закрыць Нацыянальны літэі імя Якуба Коласа — адзіную школу, у якой усе прадметы выкладаліся па-беларуску. Урэшце, пачаў прысьцяньня недзяржаўныя ВНУ. Але страх ня знік. Адно што сёньня гэта страх перад заслужаным пакараньнем.

Дамоклаў меч

Заслужанае пакараньне няспынна стаіць яму перад вачыма. Яно мае ўласную пасаду і імя — Уладзімер Пуцін.

Гэта як неадчэпны ўспамін пра няздзейсьненую мару. У дадатак да ўсяго Пуцін робіць дакладана тое, што рабіў бы Лукашэнка, калі б стаў прэзыдэнтам Расіі. Нацыяналізаваў тэлебачаньне і пачаў нішчыць вэбкі бізнэс. Але Пуціну больш даруюць. І ён мацнейшы. Вось таму Лукашэнка яго так ненавідзіць. Бо чаго дамогся ён сам? Толькі ўсеагульнай нянавісьці з боку цывілізаваных краін. А з Пуціным на Захадзе размаўляюць як з раўнёй.

Пуцін таксама не выносіць Лукашэнка. Ведае, што іх пастаянна параўноваюць, — а гэта непрыемна. Таму ўзору для параўнаньня трэба пазбавіцца.

Але Пуцін разумее, што нельга адкрыта ўмешвацца ў справы суверэннай дзяржавы. І таму чакае канца Лукашэнкавага праўленьня. А ён здольны бясстрасна падлічваць і чакаць. І гэта страшней за ўсё. Бо Лукашэнка паставіў усю эканоміку Беларусі на службу сваім нязбытным снам пра магутнасьць і падпарадкаваў яе інтарсам Расіі. У яго няма іншых крыніц інвестыцый, апроч расейскіх, і іншых, апроч расейскіх, рынкаў збыту.

Ён спрабаваў шукаць альтэрнатывы, але беспаспяхова. Ягонымі прыймацямі былі Садам Хусейн ды Муамар Кадафі — Беларусь абвінавачвалі ў продажы зброі абодвум рэжымам. Ён таксама актывіза абараняў Слабадана Мілошавіча. Падзеньне кожнага дыктатара ўсё больш умацоўвала яго ў перакананьні, што ўладу можна раптоўна

Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізка, яго самога і яго акружэньне апанаваў страх.

страціць — а разам зь ёю скончацца і сьладкія сны.

І Лукашэнка разумее, што пакінуць уладу ні ў якім разе нельга!

Таму ён пачаў гаварыць пра новы рэфэрэндум, які дазволіў бы яму застацца прэзыдэнтам яшчэ на адзін тэрмін. Набліжаецца 2006 год, у якім — згодна з Канстытуцыяй — павінна скончыцца Лукашэнкава эпоха. Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізка, яго самога і яго акружэньне апанаваў страх.

У нашай краіне добра

Я памятаю Лукашэнку ў дні ягонай інаўгурацыі. Ён быў шчыра ўзрушаны. Ён не хацеў рабіцца дыктатарам. Хацеў дапамагчы людзям, забясьпечыць ім добрае жыцьцё, прымусяць усе сьвет з зайдзрасьцю вымаўляць слова «беларус».

За апошнія дзесяць год ён моцна пастарэў, пасівеў. Сёньня думае толькі пра ўладу. Ня хоча сыходзіць. Так бывае з дыктатарамі.

Часам мне здаецца, што гэта толькі недарэчны сон. Але я расплішчуваю вочы — і зноў чую гэты ахрыплы голас, які ашуквае свой народ і ўвесь сьвет. І чую галасы аплачаных прэзыдэнтам тэлеэпазіцый, назначаных ім дэпутатаў, выбраных на ягоны загад парламэнтароў, якія паўтараюць хорам: «У нашай краіне добра. Не навязвайце нам вашых заходніх стандартаў, вашых дэмакратычных каштоўнасьцяў!»

Нехта — нібыта Жырыноўскі — сказаў, што бедную Беларусь можа выратаваць толькі кілер. Я ня ўпэўнены. Але самога сябе ўратавацца нельга. Хіба што зьявіцца новы Майсей, які сорах год будзе вадзіць народ па пустыні, пакуль ня выйра пакаленьне, якое выбрала Лукашэнку. Тады спраўдзіцца надзея.

Друкуецца ў скарачонае выданьне «Gazeta Wyborcza»

Слова пра Балота

Быў час, калі балоты дапамаглі ліцьвінам і русінам уратавацца ад мангольскай навалы. Ужо за адно гэта нашы балоты трэ было б уганаравачь званьнем Абаронцы Айчыны і ахоўваць як нацыянальную рэліквію. Але значнасьць беларускага балота ня толькі ў гэтым. Балота — гэта вядзінная фабрыка па перапрацоўцы бруду ў нешта добрае, прыгожае, сакавітае і карыснае.

Людзі, якія ня ведаюць і ня любяць балота, кажуць, што балота сьмярдзіць. Ём непрыемны яго пах. Так, у балота свой водар. Але гэта не смурод. Балота ачышчае сваю прастору, а ўвесь смурод і бруд, у тым ліку чалавечы, дый найперш чалавечы, хавае ў сваім трыбуху, перапрабляючы там яго ў нешта прыроднаспажывнае. Балота — і прыродны залатар, і санітар. Але выўляецца, на жаль, што ўсёвядоміць гэта можна толькі тады, калі балота ўжо высушана, знішчана і людзі пачынаюць захліпацца сваім смуродам, ад якога ўжо няма чым ачысьціцца.

У дзяцінстве маці часта пасылала мяне на балота па капытнік для сьвіней. Гэтыя сакавітыя сьцяблінны зь вялікімі, круглымі і пухлякымі, як бліны, лістамі сьвіньні долалі з такім ашадальным трэскам і хлопаньнем, што, здавалася, іх вушкі і цягліцы варушача ў такт імкліваму руху сквін, быццам выконваючы нейкі рытуальны танец, — нават спружынка хваста круцілася, нібыта шрубка. Мая лясёнка, якую я ледзь прыцягваў з балота, зьнікала ў імігненне вока. І назаўтра маці зноў пасылала мяне па капытнік.

Аднойчы я запратэставаў, не пайшоў, сказаў, што мне цяжка штодзень цягаць гэтыя ношкі. І маці знайшла сальманава рашчэныя праблемы: надалей я не насіў сьвіньням капытніку, а выпускаў іх на волю і яны самі беглі ў напрамку, які я ім адзін раз паказаў. Але й я павінен быў бегчы разам зь імі. Яны залезлі

- Нашчадкі радзімічаў і дрыгавічоў,
- узадаваных балотамі, знішчаючы
- аснову свайго жыцьцёвага існаваньня,
- слабеюць і мізарнеюць ня толькі цэлам,
- але й духам.

ў травяны гушчар, пад якім хлопала вада, і блявалі ўволю. А я насчылаўся фарбамі і водарам гэтага расьліннага царства.

Якіх толькі расьлін там ні было! Я ня ведаў іх назваў: магчыма, некаторыя былі ўжо рэдкімі і расьлі толькі там, бо нашам пазней я ўжо не сустрэкаў іх нідзе, нават у родных мясцінах. Балота знішчылі, і прырода збыднела, змысьнена.

А калі ўжо гадоў праз трыццаць мне давалося палубкаць па Нікіцім батанічным садзе ў Крым, здзіўляючыся на багатую разнастайнасьць выпстававай чалавечам расьлінасьці, я ўспамінаў наша балота. Буйствам, багачствам і разнастайнасьцю прыроднай фантазіі яно не саступіла б Нікіціму саду. Але балота ўжо няма, і ў праўдзівасьці гэты мой, аднаведны маім дзіцячым уражанням, пераканачна немагчыма.

Балота знішчылі. Знішчыў чалавек, якога яно ачышчала, паліла і карміла, якога яго песьціла, ачышчала, якому давала здароўе. Цэла багны пакрылі шныры канаў і каналаў, дрэнажныя трубы спрацоўваюць як кропельніцы, толькі ў іншым кірунку — не насычаючы кроў, а забіраючы яе. Вецер разнісоў пыл высмаглых тарфянікаў. Торф як глебу скарыстоўваць не навучыліся, пачалі скарыстоўваць як паліва. А раз ён паліва, то ён і пачаў гарэць, гарэць сам. Хвароба ў яго такая — гарачка. У выніку гараць лясы, узрываюцца бамбасклады. Бабурыць ужо страшнаўся аднойчы з такой неспадыванкі.

Не, балота ня помсціць чалавеку. Проста ў яго няма ўжо сіл змагацца з гэтай ракавай пухлякай. Балота канас. І чалавек, балотны чалавек, становіцца безабаронным перад зьнявечанай прыродай, у якой парушана гармонія жыцьцядзейнасьці. Нашчадкі радзімічаў і дрыгавічоў, узадаваных балотамі, знішчаючы аснову свайго жыцьцёвага існаваньня, слабеюць і мізарнеюць ня толькі цэлам, але й духам. Набываючы ўсё новыя і новыя амаль невядомыя раней хваробы, якія разрастаюцца да памеру эпідэміі (цукровы дыябэт, скурны грыбок, артроз, прастатыты, стаматыты, язва страўніка... чаго табе, безбалотны беларус, яшчэ не хапае?), яны тлумачаць гэта то палітычным зьменамі, то ўплывам Чарнобылю, то яшчэ чым. А прычына адна — яна ў разбураньні СВАЕЎ прыроды, у парушаньні СВАЎГО ахоўнага поля, у нядбайным стаўленьні да векавечна асвоў СВАЎГО існаваньня.

Сканае балота — сканаюць і людзі, узрослыя на балочце. І нашы плошчы пачынуць абжываць людзі пустэльні.

Міхась Булавацкі, Магілёў

У ДАКЛАДНЕНЬНЕ

«...да Стаповіча»

Прачытала ў «НН» №27 зацемкі пра 110-гадовы юбілей А.Стаповіча і хачу паправіць: А.Стаповіч ня быў князьдзем, вёс брат яго лаят Казімер Сважэ, ён жа Канстанты Стаповіч, князьдзем якраз быў. І зьбіраўся не ў Лакцянах, а ў Баранях.

Карыстаючыся нагодай, хачу запрасіць усіх краязнаўцаў на Астравеччыну. Калі вам, дарагія сябры, захацца наведаць малую радзіму братаў Стаповічаў — вёску Барані, то, дучы ад Астравы на Палацкім трэцке, за Міхалічкі зь левага боку вы ўбачыце дарожны знак «Кемелішкі», вось туды вам і трэба павярнуць. Праяжджаеце Падольчы, паварочаеце направа і, дучы, бачым паказальнік «Барані».

Калі ж зьявіцца жаданьне падзівацца на тату

Янкі Быліны — кс.Я.Семашкевіча, то, дучы ў гэтым жа кірунку, мы праяжджаеце Кемелішкі і паварочаеце налева на Строч, адтуль увесь час проста, пакуль не даедзям да паказальніка «Масьцяны». А ўжо ў саміх Масьцянах лепш у мясцовых запігачах дарогу да Лакцяна. Але ў абодвух выпадках мусяць ўлічыць, што і Барані, і Лакцяны — пагранічная зона, таму, выбіраючыся туды, трэба мець з сабой аднаведныя дакумэнты.

Людвіка Кардзіс, Вільня

Адна з памылак была зроблена аўтарам, другая — рэдактарам пры апрацоўцы матэрыялу. Перапрашаем абодва разам.

Гутарка з самым вядомым
гітарыстам Беларусі
Пітам Паўлавым

- Нашым уладам абі
- пратрымацца яшчэ крыху.
- Усе чапляюцца за свае
- партфэлі, пасады: адзіная
- мэта — дагадзіць тым, хто
- наверху, каб толькі
- ня скінулі. Амаль ніхто
- не займаецца нічым
- мэнтальным, уплывовым
- і істотным; ніводзін чалавек
- у дзяржаўных структурах
- няздатны цяпер займацца
- нічым канструктыўным. Усе
- «дчасынікі».

Мы перамаглі племя мурынаў

«НН»: Як склалася, што чалавек без аніякае музычнае адукацыі робіцца лідэр-гітарыстам найлепшых рок-гуртоў Беларусі: «N.R.M.», «Крыві», «Гарацкія»?

ПП: У мяне ёсць жыццёвы прынцып: калі я аднойчы сказаў сабе, што граю на гітары, у гэты ж момант узнікла думка, што павінен гэта рабіць лепш за астатніх, прынамсі ў абсяжнай прасторы. А далей, які прапануюць нашы музычныя ўстановы, недастатковы для таго, каб граць у музычным гурце. Установы прадаюць аўтаматы для выканання і працытанья нотаў, якія трапляюць у дзяржаўныя структуры, аркестры, ансамблі.

«НН»: Якія ў цябе патрабаванні да музыкі?

ПП: Музыка для мяне цяпер — справа жыцця, мэнтальная зьява, адбітак часу, інструмент уплыву на маладую генэрацыю, спосаб зарабляння грошай, кар'ера — гэта ўсё спалучылася ў адным фармаце і цікавіць мяне ў розных ступенях. Калі б мяне турбавалі толькі грошы, я быў бы больш заможным, але я, напэўна, яшчэ не даросці ўжо перарос гэтую цікавасць. Мяне больш прывабляюць творчыя моманты. На сёння пануючы сушэветныя тэндэнцыі ў музыцы — гэта шчырасць і нязмушанасць. Вось галоўныя патрабаванні. І на гэтым шляху заўсёды ўзнікаюць шэдэўры, якія мяне вабяць. Я іх інстынктыўна, інтуітыўна адчуваю адразу, вылучаю для сабе і прыцягваю. Потым перапрацоўваю і ствараю штосці зусім іншае, але пад уплывам зробленага.

«НН»: Неяк у інтэрвю ты сказаў, што Вольскі ў «N.R.M.» нікому

не дае побач з сабою сьпяваць. Праекты «Гарацкія» ды «Pete Paff» — вынік таго, што ты адчуваеш сябе №2 у гурце?

ПП: Здаецца, гэта не зусім мае словы, а хутчэй хітрык журналіста Дзімы Падбярэскага. Але адкажу, што ў «N.R.M.» мне сьпяваць ня варта. Там ёсць харызматычны сьпя-

- Мы з Ляонам Вольскім
- здольныя і па тры песні
- ў дзень пісаць.

вак, а я — харызматычны гітарыст. Тое, што склалася само, і ёсць самае лепшае. Усе штучныя намаганні хутка заканчваюцца, не прыводзячы ні да якога выніку. Якраз такія выпадковасці, утаймаваныя часам, звычайна і застаюцца назавжды.

Ва ўсім свеце ўдзельнікі папулярных гуртоў робяць сольныя праекты, каб не зацкілівацца. Вядома, мы з Ляонам Вольскім здольныя і па тры песні ў дзень пісаць — быў бы альбом на тыдзень. Але хто б іх слухаў і набываў? Пачалося б кланаванне думак, вобразу. А прыхільнікі заўсёды хочуць чагосьці новага. І новае мы прапануем у сваіх сольных праектах, увесць час імянімацца выцягваюць маладыя сілы.

«НН»: Выступ «Гарацкіх» зь берацейскім гуртам «Сыяна» ў клубе «NC» не адбыўся: не прыйшлі глядачы. Тады на працягу аднаго тыдня было заплянавана 8 канцэртаў, і на большасць з іх прыйшло вельмі мала слухачоў...

ПП: У людзей фізычна няма гро-

шай. Таму што наша дзяржава значоцца ў дзікім заняпадзе. На канцэрце «N.R.M.» 22 траўня ў тым самым клубе «NC» быў аншлаг. Людзі сабралі ўсе свае магчымасці і прыйшлі. Не лічу, што восем канцэртаў на тыдзень — гэта зашмат для двухмільённага гораду. Я буду працаваць над тым, каб да мяне на «Гарацкія» і «Pete Paff» прыходзіла мая публіка, нават калі ў гэты дзень будзе «Metallica» выступаць у Палацы спорту (вядома, калі я сам не пайду на «Metallica»).

«НН»: Беларуская вёска вымірае, а разам з ёю знікаюць аўтэнтычныя гаворкі, песні, тая старадаўняя спадчына. Ты шкадуеш пра ўрбанізацыю?

ПП: Ва ўсім свеце тэндэнцыя адваротная: жыццё ў прыгарадзе, у маленькіх вёсках — гэта прывілей заможных людзей. Напрыклад, вялікі мастак, магутны бізнэсмен, прысутнасць якога не патрабуецца кожную секунду на месцы, можа сабе дазволіць жыць на ранча: прэзідэнт ЗША даволі часта бавіць час на ранча (па-нашаму, на хутары). Але ў нас няма ніводнага кіраўніка, прысутнасць якога не была б патрэбнай кожную секунду. Таму што ў нас такі бізнэс — дзікі дзяржаўны бізнэс, з электарнымі нарадамі і г.д. Таму ўсе больш-менш уплывовыя людзі, каб рэалізавацца, вымушаны накіроўвацца ў вялікі горад Менск. У Польшчы гэтая мажа больш размыта: там можна адчуваць сябе ўдзельнікам вялікага працэсу, знаходзячыся ў вёсцы, калі ў цябе ёсць Інтэрнэт ды іншыя сродкі камунікацыі. У нас такой інфраструктуры цяпер проста не існуе. Спінчы ўрбанізацыю немаг-

чыма, а захаваць спадчыну патрэбна — вось мы гэтым і займаемся: захоўваем, кансэрвруем.

Беларусь — гэта 10-мільённая краіна ў цэнтры Эўропы, але яна 10-мільённая па факце. Калі б не апошнія тры вайны, тут, па-першае, былі б большыя абшары; а па-другое, жыло б, напэўна, 30 ці 40 мільёнаў чалавек. Мы жывём у крыху віртуальнай прасторы: кожны з нас у любы момант адказны яшчэ і за трох забытых. І мы абавязаны ня толькі ад сябе, але і ад раптоўна загінулых прынесці нейкую карысць гэтаму сьвету...

Наш этнас выклікае цікаўнасць у сьвеце. Мы з «Крыві» пераканалі ў

- Дзяржаўныя «зоркі»
- бясплатна маюць залі,
- апаратуру, час
- на тэлебачанні. Хоць пры
- нармальнай канкурэнцыі
- не зьбяруць і дваццаці
- чалавек.

2000 г. усіх, калі сталі пераможцамі вялікага Бэрлінскага фесту. Там удзельнічалі мэжсыканскія вялізныя аркестар Эль-Марыяча, цэлае племя мурынаў — цудоўныя выканаўцы — і іншыя сушэветнага ўзроўню музыкі розных этнасаў. Але перамога дасталася нам. Як паведамлілі члены журы, «гэта новая і іншая музыка. Мы вельмі зацікаўлены ў тым, каб прасоўваць новую музыку».

«НН»: Ідэя вартая дзяржаўнае падтрымкі.

Анкета

Дата нараджэння — 7 лістапада 1966 г.
Месяца нараджэння — Слуда.

Веравызнаньне — праваслаўны.
Знак Задзяку — Скарпіён.
Сямейнае становішча — жанаты.

Дзеці — сын, 8 год.
Адукацыя — вышэйшая (БДУІР); музычная — паўтары класы акардэона ў школе.
Улюбёная страва — смажанае сьвініна.
Улюбены напой — журавінавы морс.

Улюбёныя айчыныя пісьменьнікі — Уладзімер Караткевіч, Адам Глэбус.
Улюбёны гурт/выканаўца — «Гэтае пытаньне не да мяне. Менавіта цяпер я слухаю прыкладна 30 CD. Я выбіраю адну песню, фразу, інтанацыю, гук, аранжыроўку. Адаю перавагу «НСР», «Nirvana», «Metallica», Стынг, «Воплям Відаллясава», Ваню Кірчук».

Любімае месца адлачынку — беларускія азёры, Балтыка.
Жыццёвае крэда — «Шчырасць і нязмушанасць».

•••••
Бліжэйшы канцэрт «N.R.M.» адбудзецца 30 ліпеня (пт) у «Рэктары». Пачатак а 19-й.

ПП: (Эмацыйна) Давайце ня будзем кранаць нашых уладаў! Яны зацікаўлены толькі ў тым, каб пратрымацца яшчэ крыху. Усе чапляюцца за свае партфэлі, пасады, крэслы: адзіная мэта — дагэціць тым, хто на версе, каб толькі ня скінулі, не зьмянілі. Амаль ніхто цяпер у краіне не займаецца нічым мэнтальным, уплывовым і істотным; ніводзін чалавек у дзяржаўных структурах ня здатны цяпер займацца нічым канструктыўным. Усе «дачасныкі». Калі нешта і робіцца, дык толькі дзеля таго, каб замацаваць паперы. Адміністрацыйны рэсурс неабмежаваны: дзяржаўныя «зоркі» бясплатна маюць залі, апаратуру, час на гэлебачаньні... Таму ствараецца штучнае ўражаньне наяўнасьці нейкай дзейнасьці. Я гавару пра музычны аспект: зьвіліцца штучныя зоркі на ўсім бясплатным. Яны пры **нармальнай канкурэнцыі** не зьбярэць і дваццаці чалавек. Толькі гэта аныкага дачынення ня мае ані да музыкі, ані да мастацтва.

«НН»: Ты адчуваеш сябе савецкім, беларускім ці эўрапейскім чалавекам?

ПП: Ну, я, безумоўна, эўрапеец. І я, вядома ж, дзіця савецкага выхаваньня. Але гэтая савецкасьць зрабіла зь мяне найвялікшага антысавецка, бо я бачыў і вольную Эўропу, і дзікі савок. І тое, што тут цяпер спрабуюць зрабіць, — гэта дзяржаўны ідыятызм. Яны ня ведаюць, як выглядае Бэрлін, Парыж, Варшава. Што рабіць? **Трэба проста існых абраць людзей!** Якія бачылі сьвет, якія глядзяць у існы, перспэктыўны бок. У нас хапае разумных, таленавітых, адукаваных хлопцаў і дзяўчат.

«НН»: А што дратуе найбольш у сьняняйшай сытуацыі?

ПП: У Беларусь людзі вымушаны карыстацца чужой мовай, нават ня ведаючы пра існаваньне моўнага часусяня. Ня ведаю, ці хопіць мне жыцьця і намаганьняў выправіць гэта. Нават маніфэставаць наўдасьць зьявіць — і тое было б добра. Для гэтага і існуюць рок-гурты — яны дазваляюць нейкім чынам дакрычацца. Галоўныя ў мове — гэта пьсьменнікі і паэты, але першыя, хто можа маніфэставаць зьяву, — гэта рок-музыкі.

«НН»: На адным з канцэртаў ты сьпяваў разам з сынам Янам Вінцэнтам. Незвычайнае імя...

ПП: Яно мае дадатковую прагажосьць, таму што такія імёны традыцыйна былі ў беларусаў, і даволі вядомых. Акрамя таго, нас з жонкай двое: мне больш падабалася імя Ян, а ёй — Вінцэнт. І кампраміс быў дасягнуты проста геніяльна.

«НН»: У якім асяродзьдзі гадуецца сын і якую будучыню для яго бачыць бацька?

ПП: Лепшага асяродзьдзя няма ў сьвеце. Можна, яму і не хапае крыху равеснікаў: у яго ёсьць класа, эскіцы каратэ і замежнае мовы, але гэта пакуль выпадковыя дзіцячыя калектывы. Мы заўсёды бярэм сына з сабою ва ўсе вандрукі: ён разоў 20 за сваё жыцьцё быў у Нямецчыне, Баўгарыі, Польшчы, Парыжы. А яшчэ Ян-Вінцэнт асабіста знаёмы з Адамам Глэбусам, Уладзімерам Цьсьлерам, Зойі Лівьвінавай — з усімі, хто прыходзіць у маю кватэру-студыю. А тут бываюць усе найлепшыя людзі краіны! (3 гонарамі.) Ён заўсёды пры стале, чужа гаворкі і, я спадзяюся, матас на вус. Таму будучыню прадказваю сыну актыўную! Яму прыйдзецца разрабаць гэтыя завалы мэнтальныя, страшныя, у якіх знаходзіцца наша маладая і хістка дзяржава. Я ўпэўнены, што нашы дзеці будуць мець магчымасьць ствараць тое, чаго мы не маем.

Гутарыў Юрась Буслет

Тэатры і канцэртныя залі

Залы камернай музыкі

22 (чч) — канцэрт арганнай музыкі. Выканаўца — Юлія Тамінэн (Фінляндыя).
29 (чч) — канцэрт Марыны Воінавай (Масква).

Тэатар кінаактора

22 (чч) — «Апошняя жанчына сэньёра Хуана».
23 (пт) — «На Залатым возеры».

«Беларускія сэзоны»

26 (пн) — «Карусэль».
27 (аўт) — «Танга ўтрах».
28 (ср) — «Няма такой краіны — Галандыя».

Клубная афіша

Madison

23 (пт), 23.00 — dj Іваноў (Масква, Triplex), Titan&Co, go-go (Масква).

Янайка

23 (пт), 2.00 — «The Afterparty».
24 (сб), 2.00 — «The Afterparty».

X-Ray

23 (пт), 22.00 — dj Top.
24 (сб), 22.00 — «X-ray evening out»: dj Noche.

Вронх

22 (чч), 22.00 — dj Michel Quazar (Масква).
23 (пт), 22.00 — live jazz: «Al Narrator Orchestra».

24 (сб), 22.00 — djs Tadeu Nice & Domino (Вільня).

28 (ср), 22.00 — «Дыліжанс».
29 (чч), 22.00 — dj Alexei Borisov (Масква).

Белая Вежа

22 (чч), 19.00 — dj Dee (europop); «White Tower»: dj Top, dj Grizzly. Квіткі: 5 000.

23 (пт), 23.00 — dj Dee (europop); «White Tower»: dj Top, dj Grizzly. Квіткі: 5 000.

24 (сб), 23.00 — «Euroclub»: dj Mikell, dj Dee, go-go. Квіткі: 10000—20000.

Гудвін

22 (чч), 19.00 — жывая музыка.
24 (сб), 21.00 — жывая музыка.
29 (чч), 23.00 — «Latina Party».
30 (пт), 23.00 — «Sci-Fi Party».

Кінаафіша

«Аўрора» (253-33-60) «Пасьлязаўтра»: **23** (пт) 16.00, 18.30, 20.00, 21.00; **24, 25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 20.00, 21.00.

«Вькрадальнікі кнігі»: **23—25** (пт—ндз) 16.20, 18.10.

«Берасьце» (272-87-91)
«Забойная парачка: Старскі і Хатч»: **23** (пт) 16.30, 21.00; **24, 25** (сб, ндз) 14.00 (іл), 16.30, 21.00.

«Яшчэ пра вайну»: **23—25** (пт—

ндз) 19.00.
«Дружба» (240-90-13)
«Нешчасьліўцы»: **23, 24** (пт, сб) 16.00; **25** (ндз) 16.00 (іл).

«Валадар пярсцёнкаў: вартане караля»: **23** (пт) 18.00 (іл); **24, 25** (сб, ндз) 18.00.

«Кастрычнік» (232-93-25)
«Забіць Біла-2» (прэм'ера): **23** (пт) 16.00, 18.20, 21.00; **24, 25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.20, 21.00.

«Масква» (223-27-10)
«Забіць Біла-2» (прэм'ера): **23** (пт) 16.00, 18.30, 21.00; **24, 25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.00.

«Мір» (284-37-71)
«Вечнае зьязыньне страсыць»: **23** (пт) 17.00 (іл), 19.10, 21.20; **24, 25** (сб, ндз) 17.00, 19.10, 21.20.

«Зімовая сьпэка»: **23—25** (пт—ндз) 18.10.

«Рэальнае каханьне»: **23** (пт) 20.20; **24, 25** (сб, ндз) 15.40, 20.20.

«Перамога» (223-77-66)
«Пасьлязаўтра»: **23** (пт) 14.00, 16.20, 21.10; **24, 25** (сб, ндз) 18.40, 21.00.

«Таямнічая рака»: **23** (пт) 18.40; **24, 25** (сб, ндз) 16.00 (іл).

«Піанер» (227-64-87)
«Ван Хельсынг»: **23—25** (пт—ндз) 16.20, 18.40, 21.00.

«Цэнтральны» (220-34-16)
«Малодыя таткі»: **23** (пт) 11.00, 12.50, 14.40, 21.00; **24, 25** (сб, ндз) 11.00 (іл), 12.50, 14.40, 21.00.

«Забіць Біла. Фільм 1-ы»: **23—25** (пт—ндз) 18.40 (іл).

(іл) — ільготны сэанс (скідка 50% для ўсіх глядачоў)

... — дзеці да 16 год не дапускаюцца;

... — дарослым з 18 год.

Юнаму глядачу:

«Аўрора»
«Тарзан»: **24, 25** (сб, ндз) 14.30.

«Берасьце»
«Пітэр Пэн у Нідзелянды»: **23** (пт) 10.30; **24, 25** (сб, ндз) 12.00.

Паладу падрыхтавалі Наста Бахшанская, Болачка, Сяргей Петрыкевіч

Крылаты хлопчык

Выстава Марка Шагала ў Мастацкім музэі заваражыла зеленавата-сакавітымі плямамі ідэяў ды блішчацка-тушавымі рысамі задумаў.

«Дружба»

«Шрак»: **23** (пт) 10.30; **24** (сб) 13.00.

«Гісторыя цацак-2»: **23, 25** (пт, ндз) 13.00.

«Мір»

«Бальная сукенка»: **23** (пт) 10.30; **24, 25** (сб, ндз) 13.00.

«Дзеці шпінеаў. 3D: гульня скончана»: **23—25** (пт—ндз) 14.00.

«Перамога»

«Гуляй як Бэжэм»: **24, 25** (сб, ндз) 14.00.

«Піанер»

«Маленькі Сьцьоарт»: **23** (пт) 10.20; **24, 25** (сб, ндз) 12.20.

«Дзівосныя прыгоды мушкетэраў»: **23** (пт) 12.20; **24, 25** (сб, ндз) 10.20.

«Кашчэныя лісты»: **23—25** (пт—ндз) 14.20.

Сэкс і вар'яцтва

22 ліпеня (чч) а 20-й гадзіне ў клубе «Гудвін» (пр.Скарыны, 19) абудзецца паказ стужак з Бэрлінскага кінафэстывалю кароткамэтражных фільмаў «Interfilm: Shorts Attack». Тэма фестывалю — «Сэкс і вар'яцтва». Сарод фільмаў — «Бусель» (Клаўс Маршхойэр, Нямецчына), «Каханьне са зьніжкай» (Сандра Паўлс, Ральф Бэкерт, Нямецчына), «Танга Насфэрату» (Золтан Хорват, Швайцарыя), «Захрасьля» (Нарвэгія), «Абед» (Матэяс Пахт, Нямецчына), «Публічны дом» (Файт Хельмэр, «Файт-клуб», Нямецчына), «Гранічны сэкс» (РЭС, Сара Фэлпс, ЗША), «Іскра» (Патрык Мэтггер, Нямецчына), «Безданы праблем» (Стыў Саліван, Уэльс), «Ук музыкі» (Філ Малой, Англія), «Зачараваныя» (Крыстыян Дытэр, Нямецчына), «Рамэо і Джульета» (Самулі Валькама, Таг'э Шульц, Фінляндыя), «Райскі» (Ігар Піскі, Францыя), «Бац па камарах!» (Жан Франсэ Бурэл, Жэрэм Кальвэ, Францыя). Квіткі — 10000.
Т.: 226-13-06, 626-13-03

Італьянская маэліка

У Мастацкім музэі да **25 жніўня** працуе выстава «Залаты век італьянскай маэлікі». У экспазыцыі — адзін экспанат са збораў керамікі (маэлікі і парцэляны) Галерэі антычнага мастацтва палацу Барбэрыні ў Рыме. Усяго каля 300 экспанатаў розных пэрыядаў і школ: архаічная эпоха, час Адраджэньня, XVII ст., XVIII ст., турэцкія ды гішпана-маўрытанскія маэлікі.

КІНО Ў МЕНСКУ

Помста і сьлёзы Умы і Квэнціна

Салодкую помсту Білу, які расстрэляў Нявесту (Уму Турман) падчас вясяленья, хітры Таранціна расьцягнуў на дзьве часткі. Але калі публіка чакае простага працягу крывавага экшану, то яна будзе вельмі здзіўленая.

Натуральна, што фільм не абыходзіцца без фірмовых Таранцінаўскіх фішак: арыгінальныя сюжэтныя неспадзяванкі, мсьціўца Ума Турман, закапаная жывыя, дасьціпны падзел на часткі, усходняя бойка паміж Нявестай і Каліфарнійскай зьмяйёй (Дэрыл Ханай), выраваныя вочы і чорная мамба ў сакважы з грашымма.

Але кроў, іронія і гвалт набываюць новае вымярэнне. Таранціна тут, наколькі гэта магчыма, лірычны і мэдытатыўны. Высокі комікс ператвараецца ў глыбінную мэлядраму — калі помысловая забойца знаходзіць згубленую дачку, а прызнаньне ў каханьні стаецца вышаральным ударам, што прыводзіць да сьмерці.

З дэлікатнаю вытанчанасьцю рэжысэр іграе на стыльовых спасылках, аўра цытатаў выклікае аса- лоду і зьяўляецца адвакатам самых крываваых

WWW.MOVIEWEB.COM

сэнаў (якія засталіся пераважна ў частцы першай). Ня могуць не выклікаць асалоды і акторскія працы Умы Турман, Дойвіда Карадайна, Майкла Мэдсана, Майкла Паркса.

Фільм — як гульня дзядзючкі з цацачным пісталетам (адна з найлепшых сэзнаў у карціне),

як жывая кінамадытацыя, як пекная энцыклапэдыя кінакраві з чорна-белым шармам.

Таранціна стварыў яшчэ адзін шэдэўр — і далікатна расстрэляў глядачоў новым пасланьнем.

Забіць Біла, частка 2
ЗША, 2004, каларовы і ч/б, 136 хв.
Жанр: Драма
Адзнака: 8,5 (з 10)

Андрэі Расінскі

Пленэр сабраў мастакоў

У пачатку ліпеня прайшоў IX пленэр мастакоў, арганізаваны Цэнтрам імя Язэпа Драздовіча. У гэтым годзе ён прайшоў на Глыбоччыне, у вёсцы Валодзькава. Пленэр быў прысьвечаны Халакосту.

Мосарскі касцёл.

Мастакі з усёй Беларусі прыязджаюць на радзіму Драздовіча, каб аддаць яму даніну павагі, натхніцца непаўторным азёрным краем. Арганізавала пленэр старшыня Цэнтру імя Язэпа Драздовіча Ада Райчонак (з мястэчка Германавічы Шаркаўшчынскага раёну), прымала мастакоў жыхарка вёскі Валодзькава Юлія Бука, якая зьяўляецца дзуптатам мясцовага сельсавету ад Народнай Грамады.

Мастакі наведвалі ўсе месцы пахаванняў габрэяў, якія загінулі ў вайну. На Пліскіх могілках яны сустрэліся з дэлегацыяй з Ізраілю. Адзін з удзельнікаў дэлегацыі быў родам з Плісы і цудам застаўся жывы.

Усіх здзіўляла толькі зьяўленьне ўчастковага

міліцыянта, які прайшоў не пазнаёмца з мастакамі, а ўсіх перапісаць. Цэнтар праводзіць ужо дзевяты пленэр, але раней такога не было. Нават летась, калі мастакі зьбіраліся ў памежнай зоне, іх ніхто не перапісаў. Было відаць, што рабынь гэта ўчастковаму вельмі няёмка, але што зробіш: паступіў загал зверху — давалося яго выконваць. Пасля стала вядома, што ён прасіў мясцовых жыхароў з павагай аднесціся да гасьцей.

Напрыканцы пленэру мастакі разам з мясцовымі жыхарамі наладзілі сьвята Купалля. Мясцовым жыхарам сьвята вельмі спадабалася. Наагул, яны прыязна паставіліся да мастакоў, частавалі іх гароднінай, малаком. На разьвітаньне мастак Уладзімер Валюноў зь Віцебску намалі-

ваў і падарыў Юлі Буцы дзьве карціны з краявідамі яе роднай вёскі.

У апошні дзень для мастакоў была наладжана экскурсія па знакамітых мясцінах Глыбоччыны. Праводзіў яе краязнавец з Глыбокага Уладзімер Скрабатуян. Асабліва ўразіў гасцей Мосарскі касцёл і яго гаспадар ксёндз Ёзас Булька. Гледзячы на мосарскую прыгажосць, госьці адзначылі, што, калі б больш было такіх людзей у Беларусі, якім прыгожым было б усё навокал.

Вынікам пленэру будзе выстава, якая адкрыецца 14 кастрычніка ў Віцебску, а пасля пройдзе і ў іншых гарадах Беларусі.

**Зьміцер Лупач, Глыбокае
Фота Ўладзімера Скрабатуяна**

ПІЛЯЗОПІЯ

Няма Акудовіча, акрамя Акудовіча

АЛЕКСЕЙ СМОЛЧОВ

Слынным філэзафам Валянцін Акудовіч прэзэнтацыяй сваёй кнігі «Разбурыць Парыж» зруйнаваў ня толькі радзіму мыслароў ды парфумы, а і традыцыі правядзеньня імпрэзаў. Каб не абвргаць тэорыю пра тое, што яго няма, аўтар не зьявіўся 14 ліпеня (дзень руінаваньня Бастыліі) ў залі Пушкінскай бібліятэкі. Гэткім чынам ён вымусіў кожнага выступоўцу даказваць існаваньне легендарнага мыслара. Вынаходлівыя літаратары махалі набывтам у Акудовічавай краве пляскаю (Віктар Жыбуль), дэманстравалі фільм пра ягоную асобу ды сьпявалі «Ён ёсьць» пад музыку з «Нотр-Даму» (Джэці ды Хадановіч). Уладзімер Арлоў паведаваў, што першую ягоную кнігу «Добры дзень, мая шышына» слышны філэзаф у часы складаньняў з туалетнай паперай заховуваў у прыбыральні. Адам Глёбус згадаў, што Акудовіч — машак ня толькі ў філэзафіі: аўтар «Дамавікамэрону» разам з разбуральнікам Парыжу цягаў мэбло для Леаніда Дранька-Майсюка. Серж Мінскевіч вынайшаў для Акудовіча трапінае азначэньне «скалаз-байдарачнік». Гучалі прысьвечаныя яму вершы (Валянціна Аксак, Уладзімер Арлоў) ды абшаныя зрабіць годную сапраўднага кініка кашушку (Пятро Васючэнка). Яго не было. Толькі выказваньне «А мяне няма» палідраматычна лунала над старонкамі тройчы руінаванага кампутарам выданьня.

Болячка, АВ

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Беларусь: нераскрытыя зьлачынствы найноўшай гісторыі. — Менск, 2004. 32 с.

Брава А. Камэнданцкі час для ластавак: Апов., аповэд. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 183 с. — (Дэбют). 1500 ас.

У першую кнігу пісьменьніцы увайшлі вядомыя па публікацыях у пэрыёдыцы аповесці «Мя ценю сьвятло» і «Камэнданцкі час для ластавак», а таксама аповяданні «Тапіць дзючатак тут дазволена» і «Зьмяя, пакрытая пёрамі Сонца». Шукайце ў кнігарні «Веды».

Другі і трэці з'езды беларускай свету. Матэрыялы і дакументы. — Менск: Беларускае кнігазбор, 2004. — 372 с.

Жарнаск І. Спрэчка анёлаў: Аповесць-казка / Маст. І.Гардзіёнак. — Менск: Прогрэс, 2004. — 80 с. 2000 ас.

Народны тэатар / НАН Беларусі; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклёру імя К.Крапівы; Уклад. і камэнт. М.Каладзінскага; Уст. арт. А.Фядосіка. — 2-е выд., выпр. і дап. — Менск: Беларускае навук, 2004. — 554 с. — (Беларуская народная творчасць). 3000 ас.

Карагоды, гульнявыя песьні і танцы, эпізоды з календарных і сямейна-бытавых абрадаў — такія матэрыялы сабраны і прааналізаваны ў выданьні. Асобныя разьдзелы прысьвечаныя інтэрмедыям і батлейцы. У «Акадэмічнае» цана 6230 руб.

Таболіч Алена. Таямніцы мастацкага перакладу: English in Belarusian. — Менск: Беларускае кнігазбор, 2004.

Беларускае перакладазнаўства цягам сваёй ня надта багатай гісторыі канцэнтравала ўвагу на перакладах з расейскай і на расейскую; грунтоўных дасьледаваньняў праблем перакладу на беларускую ды зь беларускай не было. Алена Таболіч, дацэнтка Лінгвістычнага ўнівэрсытэту, адна з аўтараў і галоўных натхняльніцаў працы над ангельска-беларускімі слоўнікамі, спрабуе запоўніць пралат.

Найбольш грунтоўна выглядаюць падраздзелы, прысьвечаныя перадачы беларускіх ды ангельскіх тапонімаў, — пытанню, якім А.Таболіч доўгі час займаецца. Ёсць разьдзелы «Беларусы перакладаюць» прысьвечаны перакладам Дубойкі, Семжона, Максіміюка, Разанава, Шура, Барадлуна, Хадановіча ды інш. Асобна аналізуецца нядаўні пераклад Толкінавых «Хобітаў». У апошнім разьдзеле

аналізуецца пераклады твораў Быкава, Багдановіча, Геніюш, Яновіча на ангельскую.

Практычную каштоўнасьць маюць дадаткі, дзе падаюцца альгарытмы беларуска-ангельскае транслятарачы ды транскрыпцыі.

Кніжка здольная натхніць перакладнікаў на больш актыўную працу.

Шахматы-плюс. Незалежнае інфармацыйна-асьветніцкае выданьне. №2(3), чэрвень 2004. — Менск. — 64 с.

Новы нумар незалежнага беларускамоўнага шахматнага выданьня.

Купрэйчык В., Царенков Н. Игра без компромисса. Пособие по шахматам. Магілёў: Магілёўская ўзбуйненая друкарня імя Сьвярдлова, 2004. — 68 с. 1000 ас.

У кнізе сабраныя прыклады творчасці грасмайстра Віктара Купрэйчыка пачынаючы з 1960-х і да нашых дзён. Бракуе талковых камэнтараў.

Сокольніцкі М. «Исполнено по высочайшему повелению...»: Рапорт, поданный Наполеону начальником его контрразведки, польским генералом Михаилом Сокольніцким, с рекомендациями о «способах избавления Европы от влияния России...» / Сост., предисл., примеч. А.Яновского; Пер. В.Яновского. — Минск: БГУ, 2003. — 157 с. — (Scriptor universitatis). 1000 ас.

Міхал Сакольніцкі — расучы прыхільнік ідэі змаганьня з заходняй экспансіяй Расейскай імперыі, які браў удзел у паўстаньні Т.Касьцюшкі, а пазьней фармаваў польскія легіёны для арміі Напалеона, — склаў свой рапорт напэрададні вайны 1812 г. Сёньня гэты дакумэнт, упершыню перакладзены з французскай на расейскую мову, уяўляе сабою каштоўную крыніцу для вывучэньня «геапалітычнай» сытуацыі ў Эўропе пач. XIX ст. Аўтар дае шырокую панараму тагачаснай сытуацыі ды прапануе Наполеону дэтальны маршрут для наступу на «Імпэрыю Цэмыры» — Расею. Акрэсьляюцца таксама меры, якія могуць быць прынятыя, каб спыніць расейскі ўплыў на заходняй краіны. Рэч Паспалітую М.Сакольніцкі прапануе аднавіць у межах 1772 г. Натуральна, вялікая ўвага ў рапорце надаецца тэрыторыі сучаснай Беларусі. Выданьне забясьпечана іменным і геаграфічным паказальнікамі. Цана 6700 руб.

Таячна Вабішчэвіч, ЛБ

НАВІНЫ

Сукенка з ўзнагародамі

Калядная кінаказка «Бальная сукенка», зьнятая на «Беларусьфільме», атрымала тры ўзнагароды на XII Міжнародным дзіцячым кінафэстывалі «Артэкс». Прызны атрымалі сцэнарыст Хведар Коўсёў і рэжысэр Маргарыта Касымава ды Ірына Волах.

Кіно-3

У выдавецтве «Беларуская навука» выйшаў 3-і том энцыкляпэдыі «Гісторыя кінамастаства Беларусі». Ён ахоплівае пэрыяд 1956—2002 г.

Укладзены паслом

У пасольстве Беларусі ў Сафіі адбылася прэзэнтацыя кнігі «Сустрэча зь вясной», якую склалі пераклады на баўгарскую маладых беларускіх паэтаў — дэбютантаў часопісу «Дзеяслоў». Уклад зборнік пасол Беларусі ў Баўгарыі, сёлета прыняты ў Саюз беларускіх пісьменьнікаў Аляксандар Пятроў.

Ня ўмерла

Да Дня незалежнасьці Украіны (24 жніўня) у вёсцы Млыны Яраслаўскага павету Польшчы на старых унікальных могілках будзе ўсталявана каплічка на магіле Міхаіла Вярбічкага — аўтара музыкі да гімну «Шце не вмерла Украіна». Збудаваньне прымеркаванае да 190-годзьдзя кампазытара. У Млынах ён сьвятарстваваў. Вярбічка — аўтар першага ўкраінскага падручніка па тэорыі музыкі. Мэлёдыю да вершу Паўла Чубінскага «Шце не вмерла Украіна» ён напісаў у 1863 г.

Помнікі Гофману

У Каралёўцы (Калінінград, Кёнігсбэрг) неўзабаве маюць зьявіцца ажно два помнікі Эрнсту Тэадору Амадею Гофману: пісьменьнік нарадзіўся тамка ў 1776 г. і доўгі час жыў. Ранейшы помнік казачніку быў зьнішчаны падчас вайны. Свае скульптуры гораду вырашылі палараваць народны мастак Расеі Вячаслаў Назарук і слышны мастак Міхал Шамякін.

«Нобэль» для гітарыста

Славуці гішпанскі гітарыст Пака дэ Люсія атрымаў прэмію прынца Астурыйскага (часта называную «гішпанамоўнай Нобэлеўскай прэміяй») за ўнёсак у разьвіцьцё мастацтва: дэ Люсія аб'яднаў флямэнка з сучаснай музыкай. Сёлета прэмія будзе ўручацца ў 24-ы раз.

Харавая алімпіяда

У Брэмэне (Нямеччына) адбылася III Сьветная алімпіяда харавых сьпеваў. Удзел у ёй узялі больш за 1800 чалавек — 360 хораў з 83 краін. «Разынка» алімпіяды — хор з Паўночнай Карэі: на конкурсе ён выступіў з «Одай прэзыдэнту КНДР Кім Чон Іру».

Усе казкі Расеі

У Расеі пачаліся здымкі 52-часткавага мультсэрыялу «Гара самачыятаў». Кожная сэрыя будзе мець працягласьць 13 хвілін і аповядаць адну з казак 52 народнаў, якія жывуць у Расеі. Перад кожнай казкай мае быць 3-хвілінная застаўка, якая пазнаёміць гледачоў з традыцыямі і гісторыяй народу. Агучваць сэрыяў ужо запрошаны выдатныя расейскія акторы Аляксей Баталаў і Сяргей Юрскі. Першыя 10 сэрыяў маюць быць падрыхтаваныя ўжо ўвесну 2005 г.

АВ; АІ; БелаПАН, Gazeta.pl

Мужыкі

Люда Асіпенка

Усё пачалося з таго, што бацька падараваў маме на дзень народзінаў куплены на кірмашы... купяк. «Міла!» — падумала я і пырнула са сьмеху. Аднак гэты выпадак не прайшоў бясьледна.

Дзіўна, але называць нашых мужчын мужчынамі неяк не выпадае. Глянеш — і без сумневу на язык просіцца сялянскае, крыху грубаватае «мужык». Вядома, усіх пад адну плянку ставіць зусім няправільна, але думаю, што многія пазнаюць тут сябе.

Слабасьць

Бадай, гэтая якасьць уласцівая ўсім без выключэньня мужыкам. Слабы. Бязвольны. Яму хутка 27, а дагэтуль сустрэкаецца з васьміжыльняй, якая душыцца сьлінай і заірае неразумна ў вочы свайму ідэалу, пачуўшы аповед пра экзыстэнцыялізм. Ён адчувае сябе пры гэтым на вышыні, ледзьве ня геніем.

Узвысіцца над слабым — самая яркая правая ўласнае волі.

Бездапаможнасьць

Мужыкі абсалютна не прыстасаваны да жыцця. Не гавору тут пра вызваленыя ад змяных праблем творцаў, схільных да працяглых мэдытатывных дзеяньняў і доўгіх пакутлівых перажываньняў, ды падобных завоблачных летуценьнікаў, астральныя целы якіх знаходзяцца дзесьці ў XVI стагодзьдзьдзі. Тут размова пра стандартнага жанатага мужыка гадоў сарака-пяцідзесяці, які кожную раніцу пытаецца ў маці сваіх дзяцей, якую кашулю я му

адзець сьняня і дзе ляжаць ягонны шкарпэткі. Мужыкі!!! Няўжо нельга зазірнуць у шафу без дадатковых пытаньняў?! «А што мне паесць?» — спытае ён перад абедам, пасля чаго (!) здыме накрўкі ўсіх рондляў, што стаяць на пліце, і нават суне свой нос у імбрычак. Вядома, палянуецца разграваць ежу, расчаравана запіхне ў сябе якога хлеба з вароньнем, а ўвечары будзе стагнаць, што яму баліць страўнік і хутка ўтворыцца язва. Відавочна, што ва ўсім вінавата жонка, а ня ўласная лягота і бездапаможнасьць.

Тормаз

Запавольнасьць праяўляецца найперш ва ўзаемазыходзе з прадстаўнікамі процілеглага полу. Што ні кажыце, а не хапае нашым мужыкам прагнэра ў адным месцы. Знаёмая сытуацыя: яны вучацца ці працуюць у адной установе. Паўгоду ён ходзіць кругом ды навокал (аж застракаеў у вачах!), пазірае, але, злавівшы сьмелы пагляд, зьбянтэжана адводзіць вочы. Яна даўно запрэжмешла гэтага сарамгу і пачынае першая вітацца; ініцыятыва сустрэкацца таксама зыходзіць з боку дзвучыны. Пасля двух месяцаў «даросль» сустрач ён сарамліва адварочваецца, калі яна пераапранаецца...

Тут я нават гатова апраўдаць сваю сяброўку, якую доўгі час абвінавачвала ў здрадзе Радзіме і непатрыязьме за тое, што яна сустракалася з прэрэнцам.

Не, не хапае нашым мужыкам той жарсыці ды палкасыці, якой чакаюць беларускі.

Эгаізм

Неяк з той жа сяброўкай абмяркоўвалі асабістае жыцьцё, і яна нечакана выпаліла: «Усе беларускія мужыкі — тармазы». Я імкнулася бараніць сваё, роднае, няхай і недасканалае, а пасля падумала: «Усе ня ўсе, але калі не слабакі і не тармазы, тады — эгаісты». Называецца, выйдзі замуж за дзень да сьмерці — і не пашкадуеш.

Танец

Колькі жыўу — пераконваюся, як многа ў Беларусі нязрабных мужыкоў. Проста безьліч! Танчыш з латышом ці ўкраінцам (наўмысна не хаджу далёка), дык адчуваеш, што танчыш з мужчынам (пачуцьцёвасьць, моцныя рукі, рытм, плястыка).

Танчыш з беларусам. Ой, куды ты, мая некуляка, нахілілася?! Варыянт другі: мядзьведзь. На пачатку танцу ён абхопіць абедзьвюма лапамі тваю талію і да заканчэньня мэлёды будзе тупаць-перавальвацца з нагі на нагу, у выніку амаль паўтарыўшы выпадак «некулякі».

Мужэншчына

Хвала чалавеку, што прыдумаў гэтае слова! Найлепшая назва мужыкам зь языком-мянташай. Мужэншчына заўсёды ў цэнтры любой падзеі. Пачуе звон — і «распляскае» пра ўсё на найбліжэйшым жа кірмашы, не

забыўшы дапоўніць аповед сваёй «кампэтэнтнай» крытычнай адзнакай. Не залежыць нават, чаго тычыцца зьява: народжэньня дзіцяці ў цыганскай сям'і ці апошніх палітычных падзей у краіне. На любую навіну ў яго знойдзецца катэгарычнае меркаваньне, падмацаванае дурным слоўцам-прыказкай, шматразова паўторанай. Мужэншчына сьцьць у кожнай вёсцы ці г.п. Сустрэкаюцца яны і на буйных прадпрыемствах. Ім даспадобы праца ў жаночых калектывах і пасада загадчыка аддзелу. Такі шмат беге па кабіньтах, займаецца пустазвоннымі размовамі — пералівынам вяды з адной шклянкі ў другую. Пры ўсім гэтым лічыць сябе дзсячом і аўтарытэтам. Калегам ён даўно надакучыў, таму, каб хутчэй адцапіцца ад назолы, згаджаюцца ўсім і спасылаюцца на занятасьць.

Бухцёлка

Гэтым мужыкам толькі б знайсці нагоду пабухцець ды патруціць кровушку, гадоўным чынам сваім родным. Часыцей за ўсё бухцёлка — адны рэпрэзэнтант свайго полу ў сам'і, якую ён рэгулярна тэрарызуе за недасоленую салату ці незарок кінутае слоўца са слэнгавага лексыкону. Найбольш дастаецца малодшай дачцэ. Відаць, праз палкасыць характару ды авостранае пачуцьцё справядлівасьці, такое ўласцівае яе ўзросту. Сам жа бухцёлка не прымае ніякай крытыкі!

Ды ніхто ўжо і не імкнецца рабіць яму

Калі б у мяне была махлівасьць выбіраць бацьку, я б не нарадзіўся ўвогуле.

Альбэр Камю

заўвагі. Жонцы часам хочацца зашыцца ва ўтульны адзінокай і ціхенька... засьмяяцца. Мудрая жанчына!

Саме страшнае, што бухцёлка — гэта ня толькі стары сівы пярдун. Сустрэкаюцца маладыя фэйныя хлопцы-бухцёлкі, якіх хочацца абхапіць за шыю і заклчыць са словамі: «Малое-дурное, малое-неразумнае».

Хам

Ён нарадзіўся ў глухой вёсцы, быў старэйшым сынам у сям'і і любімчыкам мамы — настаўніцы пачатковых класаў. Вучыўся ва ўнівэрсытэце і спакваля дасягнуў сваёй вышыні — стаў дырэктарам якогась прамысловага прадпрыемства ў звычайным задрыпаным г.п. Жонку выбіраў адмыслова: каб яго кахала, каб гаспадыня выдатная, паслухмяная ды крыху зацоканая. Галоўная стаўка была на жонку — дзетародны камбайн. Калі ж сыны падраслі, кабета паступова ператварылася ў кухонны камбайн, пральную машыну, пыласос і нават бульбакіпальку, у той час пакуль яе муж (аб'еўся груш) дзе-небудзь у лэзні ціскае адзінока, ад чаго, пэўна, непераборлівых баб. Пры ўсім гэтым жонка ў курсе спраў, сыны — тым больш, хая ніхто не папракне бацьку, «бо ён гаспадар». Падзецца, што такое выхаваньне — толькі ўрадлівая глеба для вырошчваньня такіх жа хамаў.

«Гаспадар»

Яму 45, выглядае на ўсё 60. Пастаруў раней часу, агурьўся, нягледзячы на тое што жыве ў спрыяльных умовах: дзеці радуюць, жонка спакойная, не «піла», праца няпыльная. Проста чалавек любіць праблемы. Дакладней, ствараць іх сабе. У яго заўжды шмат «дзялоў», як ён любіць называць звычайныя абавязкі нахталт заплаціць за камунальныя паслугі. А пакарміць ката Мурзіка для яго — гэта вырашыць задачу невядома якой цяжкасьці. Заплаціўшы за паслугі, прыходзіць дадому і загінае пальцы, прыгаворваючы: «За электрычнасьць заплаціў, за сьвятло заплаціў, за газ заплаціў, за тэлефон, за тэлевізар...» Так можа працягвацца да бяскондасьці, пакуль ён не пералічыць усю бытавую тэхніку ў хаце і не пачуе лісьлівае: «Ах, які ты маладзец! Які дзяяч!» Вось такая варона-хвальбона. А ён некалі скончыў тэхнічную ВНУ, хая гэта не перашкаджае яму быць абсалютна недасьведчаным у пытаньнях рамантаваньня праса, тэлевізара, лядоўні. Ды што там тэхніка, кампутары!.. Мужык ухляецца ад элемэнтарнага: забіць цывік, навастрьць нажы. Сорамна! Але калі вырашаюцца сур'ёзныя пытаньні ў сям'і, ён не забудзе падагульніць: «Як я сказаў, так і будзе! Хто ў хаце гаспадар?!»

Бабы

Напачатку надта карцела называць сваё прысьвячэньне мужыкам менавіта так. Але ж ня ўсе вы настолькі кепскія і нэгатыўныя. Хочацца прыгадаць выраз са слэктакля «Смак яблыка»: «Мужыкі, ды каб вас памыць ды апрагнуць належным чынам, ні адзін за межнік і мезенца вашага ня будзе варты!» Мужыкі, толькі чаму ўсё за вас мусім рабіць мы, бабы?!..

Зямля і воля

Ці ўсведамляе дзяржава, што, аддаючы калгасы ў арэнду, яна аддае таксама частку палітычнай улады? Калі так, то яе клясавая сутнасць выяўляецца проста нахабна. Эліта добраахвотна паступаецца ўладнай прасторай, дзе ўлада ня здольная прыносіць бабак. Апазыцыя таксама магла б за 17000 руб. набыць сабе вёсачку...

Прэзыдэнці сындрыйн сынтэзаваў кангеніяльную ідэю — лобы чувак можа выкупіць нерэнтабельны калгас прыкладна за скрыню «Крыніцы»: 17000 рублёў. Бацькавы яйга-лавоўя ўжо тужацца аднаведным джэртгам.

Хача я ў сельскай гаспадарцы ні бум-бум, мяркую, што прэзыдэнці эдыкт азначае вялікі аграрны set-up. Як сьцьвядража сайт Харты, жыццё паловы з 2300 беларускіх калгасаў нагладвае экзистэнцыю сярэдняй недзяржаўнай арганізацыі з той розніцай, што аплікейшаны пішучы ня Сорасу на гранты, а бацьку на крэдыты.

У выніку «канцэсізацыі», са слоў крыэйтэраў аграрнай рэформы, за каліцавой Расіне Дзяціл будзе прыстойна зарабляць у сучаснага бізнэсмена Карча, якому, у сваю чаргу, хопіць гешэфтаў, а ба) закладзіравацца; б) устаіць старому Карчу новыя зубы і в)

звасіць жонку Ганну Чарнушку зь дзіцем у сталічны «Макдональдз».

Не хачелася б выводзіць нашых чыноўнікаў зь самагінозу, але хачу нагадаць, што нешта падобнае ўжо існавала ў Лацінскай Амэрыцы, дзе амэрыканскія кампаніі «Юнайтэд Фрукт Компані» ды «Вэст-Індыян Шугар» таксама мелі канцэсіі. Я нешта ня чуў баек аб заможным жыцці лацінасаў. Зьніс канцэсіі — экспloatацыя чалавечых і прыродных рэсурсаў. А паколькі гэтая арэнда — штука часовая, рабіць гэта трэба інтэнсіўна. Пры гэтым адбываецца цікавы працэс: эканамічная ўлада кампаніі-латыфунды паступова пераходзіць у палітычную. У Гватэмале гэты працэс дайшоў да таго, што галоўны фрукт зь «Юнайтэд Фрукт» нават фармаваў урад. Такое ў нас на ўрад ці магчыма, але тое, што прозвішча дэпутата ад арандаванай вёскі будзе вызначана

ЛЕВЫМ ВОКАМ

на барбэю мэнджэраў кампаніі-арандатара, выдаючна.

Ці ўсведамляе дзяржава, што, аддаючы калгасы ў арэнду, яна аддае таксама частку палітычнай улады? Калі так, то яе клясавая сутнасць выяўляецца проста нахабна. Эліта добраахвотна паступаецца ўладнай прасторай, дзе ўлада ня здольная прыносіць бабак.

Што да апазыцыі, то сучасная аграрная рэформа стварае глебу для страшэнна цікавай праваканыі. Замест таго каб надрукаваць на 17000 руб. сто стыкерысаў з назвамі ў «Эўропу», можна спакойна набыць сабе вёсачку. І даць волю ўсім сваім палітычным вычварэнням.

Анархістам на базе калгасу можна стварыць вольны фаліантэр, дзе Ганна, абадва Карчы і Васіль будуць жыць як сэкс-свінгеры, а замест рапусу сэць каноплі. Нацыяналістам — пакуражыцца з назвамі вуліц і аб'ектаў. Уяўляеце сабе «Хлеў імя Чорнага ката»? Лібэралы з АПП нарэшце рэалізуюць сваю блакітную мару і на правах субарэнды прыватызуюць усё — дарогі, крыніцы, лясы і нават слупы. Тысяча калгасаў! Гэтага хопіць усім! Але усё ж лепш пасылацца, пакуль фішку не прасяклі сэктанты-крышнаіты.

Лёлік Ушкін

ФЭЛЬЕТОН

Паста нумар адзін

Працяг са старонкі 2.

Дырэктар: Сэлектар адключаны, можаце мне вазражаць.

Першы Мэнэджэр: Галоўнае — упэўніць спажываўца, што астатнія яшчэ горшыя. І ён купіць нашу пасту! Ён жа да яе прывык. Так ужо было!

Дырэктар (уздыхае): Тым, што прывыклі, — між намі — усё адно. Яны парашком «Сталінгейт» некалі зубы чысцілі. А пасты жалезныя ўставілі.

Мэнэджэр з дубовым лісьцікам на каўняры: А харошы быў парашок...

Дырэктар: Але многія яго інгрэдыенты маральна састарэлі. Нам трэба новыя распрацоўкі. Адзел навукі?

Другі Мэнэджэр: Хутка патэнцыйны спажывец, у якога ныюць зубы ад Бяззубага Тэлеканалу, ня зможа ўцячы ад нашае рэкламы і на спадарожнікавай та-

лерцы. Праўда, уласны спадарожнік пакуль ня можам запустыць, таму будзем транслявацца праз арандаваны ў брата-га канцэрну «Зубарос».

Самы Стары Мэнэджэр: А я б з «Зубаросам» наагул аб'яднаўся. Разам мы адразу б канкурэнтаў замачылі. Я даўно падкрэсьліваў, што нашыя пасты з адных інгрэдыентаў!

Дырэктар: Вы гэта бросьце. Нам, наадварот, трэба памяншаць залежнасць ад зубаросаўскіх інгрэдыентаў. Што, у нас сваіх лекавых траваў мала? Заўтра ж пашлем увесь прэсанал з косамі на папавы.

Другі Мэнэджэр: Але ня ўсякая ж трава...

Дырэктар: Адзел навукі, што такое? Чаму гэта вы дагэтуль не прыдумалі такіх камбайнаў, якія б выбарачна касілі толькі лекавыя травы? Дзе ваш патрыятызм? Давайце практычныя вынікі, а

мы вас падтрымаем матэрыяльна і маральна. Возьмеце сродкі, зэканомленыя на заробку сябрам Адзелу вясельных генэралаў, якія чысціць зубы нашай пастай. Дарчы, як там — унеслі прапанаваныя імі змены ў сьпіс інгрэдыентаў ці зрабілі так, як я скажу?

Мэнэджэр Адзелу вясельных генэралаў: Як мы маглі Вас не паслухаць!..

Мэнэджэр у цывільным: Дый навошта паліпаць якаясьць? У нас жа ёсьць Камітэт Дасьледаваньня Карысьці, які можа зладзіць татальнае абследаваньне ў любой арганізацыі ды ўсім мусова прапісаць «Луколгейт».

Мэнэджэр з дубовым лісьцікам на каўняры: Шкада, што татальныя чыстыя зубоўці цяпер не практыкуюцца.

Мэнэджэр зь льюлькай: Вось

мыльня-шампуневы канцэрн Мылошавіца таксама практыкаваў галавамайкі. А чым скончылася?..

Дырэктар: Мне усё ясна. Рэзальцоўя. Адзелу навукі — кляпаш косы. Кіраўнік адзелу рэкламы — заўтра кулём у фіналдзел. І адкаваеш галавой! Змарнуеш — зубны камень знойдзем. Адзелу вясельных генэралаў — прэмія. У «Зубарос» дашліце факс — возьміце леташні, пастаўце сёньняшняю дату. Дэпартаменту замежных каміважораў — актывізавацца! Помніце: каміважор — лішо дырэктара. Усе свабодны. А вас, мэнджэра Камітэту дасьледаваньня карысьці, я папрашу астацца...

Цяжкі быў дзень. Дырэктар стомлена кінуў газету і пацягнуўся да начніка. Мяккае сьвятло бліснула на шклянцы з штучнай сквідай і згасла.

Сьргей Мікулевіч

КАІСА

Чатыры ліцьвіны ў адной школе

11 ліпеня завяршыліся паўтысячы баталій Мэмарыялу Верасава. Майстры Юры Ціханаў і Сьргей Міхайлоўскі, выхаванцы 11-й школы, якая трэці год запар арганізуе мэмарыял, знаходзіліся за мяжой, грасмайстры самаўхілілі... Тым ня менш, склад сьлетняй менскай «швайцаркі» выйшаў досыць прадстаўнічы. 9 майстроў, зь якіх 2 — міжнародныя, 4 — майстры ФІДЭ і 120 нацыянальных, 44 кандыдаты ў майстры. Са 120 удзельнікаў шостую частку складалі прадстаўніцы прыгожай паловы чалавечтва. 3 Расей прыхала Лена Таірава, экс-чэмпіёнка Эўропы сярод дзюджынак.

Верасаўскі мэмарыял — адно з рэдкіх у краіне спэцпрэміяў, дзе гульцы могуць павысіць свой шахматны рэйтынг. Праўда, гэтае права абярнулася для гульцоў зьмяншэньнем прызаваго фонду, бо львіная доля турнірных унескаў пайшла якраз на «падлік рэйтынгаў». Першы прызэр — жыхар Наваполацку, міжнародны майстар Мікіта Маёраў — за тыдзень перамог (ён набраў восем ачкоў зь дзевяці) зарабіў, напрыклад, крыху болей за сотню дзяляраў. Магчыма, таму і якасьць гульніваў часьціком пакідала жадаць лепшага — дзеля чаго выкладзана?

Некаторым з удзельнікаў ледзь споўнілася во сем гадоў. Мэмарыял Верасава стаў троніраванай пляцоўкай для здольных дзяцей і падлеткаў, што ўвоцень вырашчывацца на чэмпіянаты Эўропы і сьвету ў сваіх узростах катэгорыях. Сярод іх — двойчы чэмпіёнка Беларусі сярод дзюцх Алена Клімен, першы ў краіне сярод 14-гадовых падлеткаў Кірыла Ступак і іншыя. 13-гадовая Таірава ўзяла трэцяе месца.

Ажно чатыры гульцы мелі ў сваім прозьвішчы слова «ліцьвін»: майстар Уладзімер Ліцьвінаў і першаразраднік Ліцьвінаў Аляксандар (не сваякі), Ліцьвінчук і Уладзімер Ліцьвін са Слоніму. Апошні, дарчы, лёгка перайграў вышэйшага па званьні Яўгена Сьліну, госьця зь Малдовы.

ВР

Як бы вы згулялі?

Пазыцыя з партыі Л.Стацко — І.Каньшчык, мэмарыял Верасава, 2004. Ход белых.

Адказ на заданьне з №26: 1. Td8! Fd8 2. Sf7+ з выйгрышам фэрзя (калі 1...Td8, то 2. Ff7+ Kрh3 3. Ff6X).

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,

У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі

галоўны рэдактар

фота-рэдактар

карэктар

карэктарка

нам. галоўнага рэдактара

тэхнічны рэдактар

выдавец і заснавальнік

«Наша Ніва»

Фонд выдання газэты

«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Тел/факс: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Сьпасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 8 палос

фарматам А2, 4 друк. арк. Друкарня РПТ «Выдавецтва-Беларускі

Дом друку». Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказ-

насьці за замест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьле-

дзень аб рэгістрацыі прынятага выдання № 581 ад 4 ліпеня

2002 г., выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Бел-

ларусі. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а.

Р/р 3015212000012 УМ ДААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3368. Газэта выдаецца 48 разоў у год.

Нумар падпісаны ў друку 21.00 21.07.2004.

Замова № 4461. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

24 ліпеня

запрашаем у вандроўку

Каралеўская Горадня

Мураванка: Маламажэйкаўская царква. Горадня: Каложа, Фарны касцёл Сьв. Францішка Ксавэ'я, Верхняя царква, Гарадніца Тызенгаўза, Драмтэатар, Запарк, Касцёл Адшуканьня Святога Крыжа і манастыр бэрнардынцаў, Ляму пры Брыгіцкім манастыры, Ніжняя царква, Новы замак, Стары замак.

Кошт вандроўкі: для дарослых — 23000 руб., для школьнікаў — 20000 руб.
Т.: 8-029-551-30-75, 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

7 жніўня

запрашаем у вандроўку

Легенды, паданьні, закліцы

Крэва: замак (руіны) 1338 г., касцёл, царква Баруны: касцёл і манастыр XVIII ст. Гальшаны: замак XVII ст., касцёл і манастыр францішканаў XVII ст., жылая забудова

Кошт вандроўкі: для дарослых — 23000 руб., для дзяцей — 20000 руб.

Т.: 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

НЯ РЭЖЦЕ ГАЗЭТУ!

Увага! Цяпер прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або размясьціцьшы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!